

**ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
2014-YL-011**

**AYDIN İLİ TARIM SEKTÖRÜNÜN GİRİŞİMCİLİK
YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Büşra HORASAN

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Göksel ARMAĞAN**

AYDIN

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Büşra HORASAN tarafından hazırlanan “Aydın İli Tarım Sektörünün Girişimcilik Yönüyle Değerlendirilmesi” başlıklı Yüksek Lisans tezi 18/02/2014 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan:	Doç. Dr. Şule IŞIN	EÜ Ziraat Fak.	
Üye :	Doç. Dr. Göksel ARMAĞAN	ADÜ Ziraat Fak	
Üye :	Yrd.Doç.Dr.Renan TUNALIOĞLU	ADÜ Ziraat Fak	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun..... sayılı kararıyla ...../...../2014 tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Cengiz ÖZARSLAN
Enstitü Müdürü

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../20...

ÖZET

AYDIN İLİ TARIM SEKTÖRÜNÜN GİRİŞİMCİLİK YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Büşra HORASAN

Yüksek Lisans Tezi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Göksel ARMAĞAN

2014, 83 sayfa

Bireysel yetenek, bilgi, beceri, deneyim ve yaratıcılık geliştirme yeteneği olarak tanımlanabilen insan sermayesinin sonucu olarak ortaya çıkan girişimcilik yeteneği her alanda olduğu gibi kırsal alanda da büyük öneme sahiptir. Değişen tüketici tercihleri, tarımsal desteklerin azalması, tarımın ekonomik fonksiyonuna ilave olarak sosyo-kültürel ve ekolojik fonksiyonun önem kazanması yeni tarım politikalarının oluşmasına neden olmaktadır. Bu süreçte kırsal alanları sadece tarımsal üretim yapılan alanlar olarak görmek doğru olmayacaktır. Son yıllarda yürütülen tarım politikaları sanayi ve hizmet sektörüyle en azından yerelde bütünleşebilen, rekabet gücü yüksek tarım işletmelerinin oluşmasını destekleyici yöndedir. Bunun için tarım işletmelerinin üretici olmaktan öte girişimci de olma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmanın temel amacı, kırsal kalkınmanın gerekli şartlarından biri olan girişimciliğin Aydın ili özelinde değerlendirmesini yapmaktır. Araştırmada Aydın iline bağlı 12 ilçede faaliyet gösteren rastgele seçilmiş 94 üretici, 14 girdi ticareti yapan bayi, 6 ürün işleyen firma ve 7 proje hazırlama ve danışmanlık firması olmak üzere toplam 121 işletme ile yüz yüze anket çalışması yapılarak elde edilen veriler kullanılmıştır. Elde edilen verilere basit tanımlayıcı istatistikler, faktör analizi ve yapısal eşitlik modellemesi uygulanmıştır. İşletmeler genelinde yapılan hesaplama sonucunda, işletme sahiplerinin %64'ünün tarım dışı geliri olmadığı, %65'inin kredi kullanmakta olduğu ve %82'sinin tarımla uğraşmaktan memnun olduğu dikkati çeken bulgulardandır. Araştırma bulgularında faktör analizi sonucunda altı bileşen elde edilmiştir. Bu bileşenlerde en fazla yığılmanın “kişisel özellikler ve kendine güven” ile “iş azmi ve başarı isteği” bileşenlerinde olduğu bulunmuştur. Planlı davranış teorisine göre yapılan Yapısal Eşitlik Modeli uygulamasında davranışa yönelik tutum ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarımda girişimcilik, Faktör Analizi, Planlı Davranış Teorisi, Yapısal Eşitlik Modeli, Aydın.

ABSTRACT

AYDIN PROVINCE OF EVALUATION OF ASPECTS OF ENTREPRENEURSHIP IN AGRICULTURE

Büşra HORASAN

M.Sc. Thesis, Department of Agricultural Economics

Assoc. Prof. Dr. Göksel ARMAĞAN

2014, 83 pages

Individual skills, knowledge, experience and creative development capability that can be defined as human capital that occurs as a result of entrepreneurial capability. Changing consumer preferences, decreasing agricultural supports, understanding of importance of ecological function leads to formation new agricultural policies. In the rural areas only to agricultural production areas will not be accurate. Agricultural policies that was implemented in recent years, supports the agricultural enterprises that are competitive and integrated with industry and service sectors at least at the local level. This situation has revealed the agricultural enterprises to the necessity of being entrepreneur beyond being a manufacturer. The main purpose of this research is to make an assessment of entrepreneurship, which is one of the necessary conditions of rural development, in Aydın province. In this study data were used which were collected with face to face survey method from 121 enterprises. 94 producers, 14 input dealers, 6 product processing firms and 7 project development and consulting firms were randomly selected from 12 districts. Simple descriptive statistics, factor analysis and structural equation modeling was applied to the collected data. As a result of the calculations made across enterprises, 64% of business owners have not non-agricultural income, 65% uses loan and 82% be glad to deal with agriculture are the striking findings. In research findings, six components were obtained as a result of factor analysis. Over-accumulation has been found in "personal characteristics and self-confidence" and "business ambition and success request" components. In the application of Structural Equation Modeling, which was made according to the theory of planned behavior, has emerged as a significant relationship between "attitudes toward the behavior" and "agricultural purposes for entrepreneurship".

Key Words: Entrepreneurship in Agriculture, Factor Analysis, Theory of Planned Behavior, Structural Equation Modeling, Aydın.

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde gerekli maddi desteği sağlayan “Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Şube Müdürlüğü”ne teşekkür ederim.

Yüksek lisansım aşamasında her zaman benden desteğini esirgemeyen ve tezimde jüri olarak tezimin şekil almasında bana yardımcı olan kıymetli hocam Yard. Doç. Dr. Renan TUNALIOĞLU’na teşekkürü bir borç bilirim.

Tezimde jüri olarak tezimin şekil almasında bana yardımcı olan Doç. Dr. Şule Işın’a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmamın hazırlanmasında bana her zaman yardımcı olan her konuda bilgisini ve desteğini benden esirgemeyen ve bana yeni bir bakış açısı kazandıran hoşgörülü ve değerli hocam Doç. Dr. Göksel ARMAĞAN’a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca Üniversite hayatım boyunca hep yanımda olan ve tez çalışmamda bana yardımcı olan tatlı arkadaşım Ruşen YILDIRIM’a çok teşekkür ederim.

Ve hayatımda her konuda bana güvenen, inanan ve her zaman destekleyen sevgili anneme, canım babama, biricik ağabeyime çok teşekkür ederim...

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
ÖNSÖZ.....	xi
İÇİNDEKİLER.....	xiii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xix
EKLER DİZİNİ.....	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	5
1.3. Araştırmanın Amacı	7
2. LİTERATÜR ÇALIŞMALARI	9
3. MATERYAL VE YÖNTEM	17
3.1. Materyal	17
3.2. Yöntem.....	17
3.2.1. Verilerin Toplanması	17
3.2.2. Verilerin Analizi.....	18
3.2.2.1. Faktör analizi.....	18
3.2.2.2. Yapısal eşitlik modeli.....	19
4. BULGULAR	21
4.1. İşletmelere Ait Bazı Özellikler.....	21
4.2. İşletmelerin Üretici Örgütlerine Üyelik Durumları.....	22
4.3. İşletmelerin Kredi Kullanmaya Yönelik Düşünceleri	23
4.4. İşletmelerin Organik Üretim Bilgileri.....	23

4.5. İşletmelerin Arazi Varlığı.....	24
4.6. İşletmelerde Hayvan Varlığı.....	25
4.7. İşletmelerde Meslek Deneyimi ve Sevgisi	25
4.8. İşletmelerde Tarımsal Girişimcilik Davranışına Yönelik Amaçlar	26
4.9. İşletmelerin Tarımsal Girişimcilik Davranışına Yönelik Tutumlar.....	28
4.10. İşletmelerin Tarımsal Girişimciliğe Yönelik Öznel Norm	30
4.11. İşletmelerin Tarımsal Girişimciliğe Yönelik Algılanan Davranış Kontrolü	30
4.12 İşletmelerin Tarımsal Girişimciliğe Yönelik Davranışsal İnançları.....	33
4.13. Faktör Analizi ve Yapısal Eşitlik Modelinin Uygulanması.....	34
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	65
6. KAYNAKÇA.....	69
EKLER	77
ÖZGEÇMİŞ.....	83

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ADK	Algılanan Davranış Kontrolü
DYT	Davranışa Yönelik Tutum
KMO	Keiser-Meyer-Olkin
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ON	Öznel Norm
PDT	Planlı Davranış Teorisi
TDK	Türk Dil Kurumu
YEM	Yapısal Eşitlik Modeli

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Anket yapılan ilçeler	18
Çizelge 3.2. Uyum değerlerinin model kabul sınırları	20
Çizelge 4.1. İşletme sahiplerine ait bazı özellikler.....	21
Çizelge 4.2. İşletme sahiplerinin üretici örgütlerine üyelik durumları.....	22
Çizelge 4.3. İşletmelerin sahiplerinin kredi kullanımları	23
Çizelge 4.4. İşletmelerin organik üretim hakkında düşünceleri	24
Çizelge 4.5. İşletmelerin sahip oldukları arazi varlığı.....	24
Çizelge 4.6. İşletme sahiplerinin hayvan varlığı	25
Çizelge 4.7. İşletme sahiplerinin mesleklerine olan sevgileri ve deneyimleri	26
Çizelge 4.8. İşletme sahiplerinin girişimcilik amaçları.....	27
Çizelge 4.9. Tarımsal girişimcilik davranışına yönelik tutumlar	29
Çizelge 4.10. Tarımsal girişimciliğe yönelik öznel norm	30
Çizelge 4.11. Tarımsal girişimciliğe yönelik algılanan davranış kontrolü.....	32
Çizelge 4.12. Tarımsal girişimciliğe yönelik davranışsal inançları	33
Çizelge 4.13. Kmo ve bartlett testi	34
Çizelge 4.14. Faktör analizi	35
Çizelge 4.15. Değişkenlere ilişkin faktör analizi	37
Çizelge 4.16. Faktör analizi sonucunun varyans açıklaması.....	41
Çizelge 4.17. Yem uyum iyiliği sonuçları.....	46
Çizelge 4.18. Yapısal model sonuçları(giziller).....	48
Çizelge 4.19. Planlanmış tarımsal girişimciliğe eğilimi yem sonuçları	49
Çizelge 4.20. Öznel norm değişkenlerinin çıkarılmasıyla uygulananyem uyum... İyiliği sonuçları.....	51
Çizelge 4.21. Öznel norm değişkenlerinin çıkarılmasıyla uygulananyapısal..... Model sonuçları(giziller).....	53
Çizelge 4.22. Öznel norm değişkenlerinin çıkarılması sonucu planlanmış tarımsal girişimciliğe eğilimi yem sonuçları	54

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Planlı Davranış Teorisine Göre Yapılan Tarımsal Girişimciliğe Eğilim Modeli.....	44
Şekil 4.2. Planlanmış Tarımsal Girişimciliğe Eğilim İçin Önerilen Model.....	45
Şekil 4.3. Tüm Değişkenlere YEM Analizi Uygulaması Sonucu Oluşan Model...	47
Şekil 4.4. Öznel Norm Değişkenleri Çıkarılarak YEM Analizi Uygulaması Sonucu Oluşan Model.....	52

EKLER DİZİNİ

EK 1. Anket Soru Formu.....	103
-----------------------------	-----

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

İnsanlık tarihi günümüze kadar ekonomik ve sosyal birçok kademelerden geçmiştir. Doğa ve avlanmaya yönelik ilkel toplumdan, yerleşik hayata geçilmesinden sonra tarım toplumu, buhar gücünün sanayide kullanılmasıyla sanayi toplumunu meydana getirmiştir. Sonrasında bilginin bir kaynak olarak ortaya çıkması ve bilgi teknolojilerindeki ilerlemeleri izleyerek günümüzdeki konumuna ulaşan bilgi toplumdur. Bilgi toplumunda fiziki sermayenin yanında beşeri ve sosyal sermayenin ön plana çıktığı görülmektedir. Beşeri sermaye; sağlık, motivasyon, yetenek ve tecrübelerle dayalı olarak insanların verimlilik potansiyellerini ifade eder. Sosyal sermaye ise; insanları kaynaklara ulaşma, genel problemleri çözme ve sosyal uyum sağlamaya teşvik eden sosyal güven ve formal ve informal ağları kapsar. Uluslararası ülkelerde toplumların kalkınma düzeyi sosyal sermaye ve beşeri sermayelerine bakılarak belirlenmektedir (Özyakışır, 2011) Küreselleşen dünya’da giderek itibar kazanan sosyal sermaye kavramı büyük önem taşımaktadır. Modernleşme ve küreselleşmenin sonucu olarak kentsel ve kırsal alanlar arasında kaynakların aktarılması ve harcamalardaki düzensizlik ve buna bağlı olarak aradaki uçurum giderek büyümektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında tarım sektöründeki işletmelerin çoğunlukla kuşaktan kuşağa geçen, küçük ölçekli aile işletmelerinden oluştuğu görülmektedir. Bütün tahminlerin aksine sektördeki dikey entegrasyonlar ve tarıma dayalı sanayi modelleri (agri-business) küçük işletmeleri ortadan kaldırmamıştır (Alsos vd., 2011).

Birçok araştırmacı tarafından yapılan bir başka saptama ise tarım sektörü gelişmesini, özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde, fiyat desteklemelerine ve pazarı düzenleyen mekanizmalara borçlu olur. (OECD, 1994).

Geçmişden günümüze kadar olan süreçte, tarım sektörü teknolojik gelişme ve hükümetlerin desteklemeleriyle belirli bir düzeye gelmiştir. Günümüzde ise bir yandan tüketici tercihleri değişirken diğer yandan hükümetlerin tarım sektörüne verdiği destekler azalmaktadır. Buna ilave olarak hükümetler yapılacak desteklemelerde tarımın sadece ekonomik fonksiyonunu değil, sosyo-kültürel ve ekolojik fonksiyonunu dikkate alan politikalar dizayn etmektedirler. Bu

gelişmelerin sonucunda tarım işletmelerinin pazarın (talebin) sürüklediği, özellikle gıda güvenliğini öne çıkaran, sofistike girişimcilik stratejileri geliştirmesi gerektiği açıkça görülmektedir. Üreticiler birincil işlevleri olan üretim dışında, kırsal alanları koruyabilme ve küresel tarım piyasalarında rekabet yeteneği kazanmak üzere yeniden yapılanmak zorundadırlar (Vesala ve Vesala, 2006). Başka bir ifadeyle çiftçiler tarımı dar anlamıyla icra etmekten, yani sadece üretici olmaktan öte girişimci de olmak zorundadırlar.

Girişimcilik, ekonomik kalkınma ve yoksulluğun azaltılması için önemli bir faktördür. Dünya genelinde kırsal alanlarda yaşayan insanlar daha fazladır. Girişimciliğe gereken önemin verilmesi sağlanarak kırsal kesimde kullanılan potansiyellerin ortaya çıkarılması sağlanabilir.

Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından; Kırsal; az insanın barındığı, daha çok kır durumunda olan yer olarak tanımlanmıştır. Kalkınma; ekonomik, sosyal, toplumsal ve siyasal yapıların değişerek insan yaşamının maddi ve manevi alanlarda ilerlemesi, birey ve toplum refahının artması demektir. Dolayısıyla kırsal kalkınma kırsal alanda yaşayanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi olarak tanımlanabilir.

Toplumların ekonomik gelişim sürecini tarihsel bir yaklaşımla açıklamaya çalışan W. Rostow (1960), modelinde tüm ülkelerin belli tarihsel süreçlerden geçtikten sonra gelişmişlik seviyesine ulaştıklarını savunmuştur. Her toplum için geçerli olduğu düşünülen bu aşamalar geleneksel toplum, geçiş, kalkış (take-off), olgunluğa geçiş ve yüksek kitle tüketimi aşamalarıdır.

“Geleneksel Toplum Aşaması” döneminde ekonomi sadece tarıma dayalıdır. Gelir düzeyi oldukça düşüktür. Durgun bir ekonomi söz konusudur. Halkın çoğunluğu geçim sıkıntısı içerisindeyler. Tarım kesiminde çok yüksek oranda işgücü bulunmaktadır. Günümüzde birçok toplumun geleneksel aşamayı tamamladığı düşünülmektedir.

“Geçiş Aşaması” dönemi yatırımların artmasıyla ülkenin doğal kaynaklarının yeni biçimlerde değerlendirilmesi ve yeni uygulama yöntemleriyle üretim artışının sağlandığı bir dönemdir. Kalkışın ön koşullarını tam olarak hazırlayan ilk ülke İngiltere olmuştur. Bunda İngiltere'nin coğrafi konumunun, doğal

kaynaklarının, ticaret olanaklarının, sosyal ve ekonomik yapısının da etkisi olmuştur.

“Kalkış Aşaması (take-off)” dönemi ekonomik kalkınmanın sürekli hale geldiği ve modern teknolojinin yaygın biçimde kullanıldığı aşamadır. Kalkınmanın başladığını gösteren en önemli aşamadır.

“Olgunluğa Geçiş Aşaması” dönemi “Take-off” aşamasından yaklaşık altmış yıl sonra olgunlaşma aşamasına ulaşılmaktadır. Genellikle ekonominin bütün kesimlerinde modern teknoloji uygulanmaya başlanmaktadır. Ülke her çeşit ürünü imal edecek konumdadır. İhracatın büyük bir kısmını sanayi ürünleri oluşturmaktadır.

“Yüksek Kitle Tüketimi Aşaması” bu dönemde sosyal refah düzeyi çok yükselmiştir. Kişi başına gelir düzeyi artmış ve gelir dağılımı eşit seviyeye gelmiştir. Ülke teknolojiyi ihraç edebilmeye başlamıştır.

Rostow (1960) yaptığı çalışmasında kalkış aşaması (take-off dönemi) İngiltere'nin 18. yy'da ortaya çıkan Sanayi devrimine rastlamaktadır. Sanayi devrimi kapitalist gelişme ile bağdaştırılabilecek bir tarihsel süreç içermektedir. Bu devrimin meydana gelmesindeki faktörler arasında; Avrupa'da ortaya çıkan düşünsel nedenler, hızla yaşanan nüfus artışı, kapitalizm, yağmalar, protestan reformu, sömürgecilik gibi nedenler yer alır. Rostow yapmış olduğu çalışmada Türkiye için kalkış tarihini 1930-1940 arasında başlayan sanayileşme hareketleri doğrultusunda tarımsal gelir ve üretim artışının belirgin biçimde yaşandığı 1937 yılını belirtmiştir.

Max Weber (1904) Kapitalizmin Protestan Ahlakı'na göre; Protestanlığın geliştirmiş olduğu ahlâk sisteminin kapitalizmin doğmasına neden olduğunu ileri sürmüştür. Başka bir ifadeyle Protestan Ahlâk'ı kapitalizmin ruhunu ifade etmektedir. Orta Çağ Avrupa'sında zenginlik kötülenmiş faiz yasaklanmış ve endüljans sistemiyle (Orta Çağ Avrupa'sında bir nevi günah çıkarma ve bu sebeple çıkartılan evrak) servet birikiminin oluşması engellenmiştir. Bunlara karşın Rönesans ve Reform hareketleri ve Protestan kilisesin getirdiği ahlâk anlayışı kapitalizm ve kapitalizmin ruhunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre çalışıp kazanan Tanrı'nın sevgilisidir. Bu görüşle Protestan tarikatları dinlerine

gösterdikleri dikkat ve özeni dükkânlarına göstermeye başlamışlardır. Böylece kapitalist girişimci ruhu oluşturmaya çalışılmıştır.

Batıdaki Sanayi Devrimi sürecinde Osmanlı Devletinin tutumuna bakıldığında; Osmanlı devleti batının geçirmiş olduğu ve sosyal yapısını yeniden oluşturan ayanlık devrimi, pazar devrimi ve sanayi devrimi gibi önemli tarihsel süreçlerden uzak kalmıştır. Bu sebeplerden dolayı girişimci sınıfın oluşması çok geç kalmıştır (Özer, 2001).

Osmanlı Devleti, gelişen değişime ayak uyduramamış miri arazi rejiminin bozulmasına bağlı olarak köylülerin bir kısmı topraklarını terk ederek başta İstanbul olmak üzere büyük şehirlere göç etmişlerdir. Bölgeler arası farklılıkların ortaya çıkmasıyla kırsal kalkınma kavramı ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Devletinde batıdaki ekonomik kalkınma sürecinden uzak kalınarak “Bir lokma bir hırka” anlayışı benimsenmiş, dolayısıyla halk daha çok devlete bağlı olarak çalışmıştır. Bu durum gayrimüslüman halka özel girişimler için fırsat vermiştir. Burada amaç müslüman olan halkın kötülüğü değildir. Müslüman olan halkın gelecek kaygısını taşımaması gayrimüslümanların ise protestan ahlâkı anlayışı benimsemesinden dolayı Osmanlıda girişimcilik ruhu tam anlamıyla oluşmamıştır (Doğru 2008). Geçmişten günümüze gelen insan sermayesi olan girişimci eksikliği her alanda öneminin vurgulandığı gibi tarımda da gelişmenin gerçekleşebilmesi için girişimciliğin önemi vurgulanmalıdır. Girişimcilik özellikle kırsal alanda çok büyük önem arz etmektedir. Kırsal kalkınmada, ülkenin genel olarak ekonomik gelişmesinde girişimciler önemli bir rol oynamaktadır. Kırsal sanayilerin geliştirilmesi, ekonomik ve endüstriyel faaliyetlerin geniş alanlara yayılması ve bunun sonucunda kendi istihdamlarını kolaylaştırmak ve mevcut yerel ham madde emeğin maksimum kullanımında yardımcı olmaktadır. Kırsal sanayinin gelişmesi özellikle kırsal alanda yaşayan insanların ve genel anlamda ülkenin sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmede önemli etkiler sağlayabilir. Bu etkilerden ilki kırsal sanayinin yerel kaynakların düzgün kullanılmasını sağlamasıdır. Kırsal sanayi hammadde ve üretim amacıyla işçilik gibi yerel kaynakların doğru kullanılmasında yardımcı olarak üretkenliği artırmaktadır. Ayrıca kırsal fonların artmasına yardımcı olarak kırsal tasarruf seferber edilebilmektedir (Leatherman ve Marcouiller, 1996). Diğer bir etki ise istihdamın artmasını sağlamasıdır. Kırsal sanayi kırsal halk için büyük ölçekli istihdam olanakları yaratmaktadır. Azgelişmiş ülkelerde tarım kesimindeki

nüfusun oldukça fazla olması, sanayileşme sürecinde gerekli işgücünün tarım kesiminden sağlanmasına imkân vermektedir.

Az gelişmiş ülkelerde tarım sektöründe gizli işsizlik oranının üst düzeyde olması ve teknolojik ilerlemenin tarımsal mekanizasyon düzeyini artırması sonucu daha az işgücüne ihtiyaç duyulması, tarım kesimini sanayi sektörüne işgücü kaynağı konumuna getirmektedir. Diğer taraftan sanayi kesimindeki ücretlerin görece yüksekliği, tarımdan sanayiye işgücü göçünü artırmaktadır (Bollman ve Bryden 1997).

Kırsal sanayinin gelişmesi kırsal göçü önleyici bir etki de yapar. İstihdam olanakları, ağır nüfus baskısı ve yoksulluk nedeniyle kırsal alanda yaşayan insanların geçim için kentsel alanlara taşınmak zorundadırlar. Bu, kırsal kentsel dengesizlik yaratmaktadır. Bu koşullar doğrultusunda, kırsal sanayi kazançlı bir iş, potansiyel kaynağı olarak kırsal ve kentsel insanlar ve eylemleri arasındaki gelir eşitsizlikleri azaltmada yardımcı olmakta ve kırsal alanda yaşayan insanların kente göç etmesinin önüne geçmektedir. Kırsal sanayileşme kırsal alanların ekonomik gelişmesini teşvik etmektedir. Tarımsal ürünlerin sanayi aşamasından geçmesi sonucu taşımacılık, pazarlama, reklâmcılık, sigortacılık vb. hizmet taleplerinin artması, hizmetler sektörünün gelişmesine olanak sağlar. Değerli kaynakların ve fırsatçılığın birlikte değerlendirilip rekabetçi bir ortam içerisinde yer edinmelerini sağlayarak böylece mevcut kaynaklar geliştirilirken durağan faaliyetler hareketlenecek rekabet ise beraberinde kaliteyi getirecektir (Kydd ve Dorward, 2004). Bunlara ilave olarak kırsal sanayinin gelişmesi döviz kazancı sağlamada da etkilidir. Tarımsal üretimin ekonomik yapıda ağırlıklı olduğu az gelişmiş ülkeler için gerekli döviz tedariki, tarım ürünleri ihracatı ile mümkün olmaktadır. Az gelişmiş ülkelerin sanayileşmesinde döviz rezervi yetersizliği sonucu oluşan dış ödeme güçlükleri, sanayileşmeyi ve kalkınmayı geciktiren en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu durumu ortadan kaldıracak ana kaynak, tarımsal ürünlerin ihracatı yoluyla sağlanan döviz gelirleridir. Kırsal sanayinin gelişerek kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için girişimciliğin esas olduğu görülmektedir (Mosseley, 2003).

1.2. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda tarım sektöründe büyük değişiklikler yaşanmıştır. Politika reform ve düzenlemeleri tarıma olan desteği azaltmış; satıcı topluluğu ve karmaşık tüketici

tercihleri şeklinde olan talep yönlü değişiklikler yaşanmış piyasanın yönlendirdiği geliştirilmiş stratejileri gerektirmiştir. Çiftçiler ise bu sürede geçen değişikliklere uyum sağlamada dengesiz ve kararsız bir tavır sergilemişlerdir. Çiftçilerin girişimci davranış hususundaki kabiliyet ve eğilimleri, bu sektörde gösterilen değişik tepkilerin temelini oluşturmaktadır. Tarım sektöründe meydana gelen değişiklikler farklı alanlarda araştırma yapmak için büyük ilgi görmüştür. Tarım ekonomistleri ve köy sosyologları, tarım sektöründeki değişiklikleri ve bu değişikliklerin çevre halkına olan etkilerini araştırmışlardır. Girişimciler de, bazı çiftçilerin fırsatları fark etme, bunları değerlendirebilme, yeni ve daha çok tarım dışı piyasaları işletme konusunda tarıma dayalı kaynakları kullanabilme yeteneklerine odaklanmışlardır. Bununla birlikte kırsal ekonomiyi yeniden yapılandırma adına yeni girişimler oluşturmayı amaçlamışlardır. Son yıllarda üreticiler, tarıma yönelik çalışan ya da tarıma girdi sağlayan sektörler (Agri-Business), araştırmacılar ve hükümetler daha etkin bir girişimcilik kültürünün gelişmesinin gerektiğinin farkına varmışlardır. Üreticilerin ekonomik çevreleri değiştiğinde işletmelerinin varlığını devam ettirmek ve başarılı olmak için seçebilecekleri birçok farklı strateji bulunmaktadır. Bu süreç tamamen çiftçinin girişimcilik tutum ve davranışlarıyla ilişkilidir. Üreticiler arazilerini genişleterek veya hayvan sayılarını artırarak büyümeyi, yatay entegrasyonlara giderek katma değer artışı sağlamayı, diğer üreticilerle işbirliği yapmayı, ürün farklılaştırmasına gitmeyi veya çiftçiliği bırakarak tarımdan ayrılmayı seçebileceği gibi, değişen ekonomik koşullar karşısında hiçbir şey yapmamayı seçebilir (McElwee, 2006). Üreticilerin, tercih süreçlerinde rol oynayan tutum ve davranışları yeni strateji geliştirilmesinde başka bir ifadeyle girişimcilik sürecinde belirleyici olmaktadır.

Aydın ili bulunduğu konum itibarıyla verimli topraklara, çeşitli üretim desenine ve doğal kaynaklara sahiptir. “Dağından yağ, ovasından bal akan şehir” diye nitelendirilen bu şehir tarımsal girişimcilik potansiyeli yönüyle ele alınarak işletmecilerin tarımsal girişimciliklerinin nelere bağlı olduğu ve bu konu hakkında ne düşündükleri, girişimci olabilmeleri için nelere ihtiyaç duydukları belirlenerek işletmecilerin girişimciliklerinin artırılması sağlanarak kırsal kalkınmada gelişme sağlanabilir. Köyden kente göç ve farklılaşmaların önlenerek, kişinin kendine özgüvenini kazanması ve bulunduğu koşullarda yaratıcılığını ortaya çıkararak, ekonomik gelişmeye katkı sağlaması ve bu kadar zengin kaynaklara sahip olan bu ilin, dünya çapında tanınmasına sebep olabilir. Aynı zamanda Aydın ilinde, tarımda girişimcilik konusunda yapılan çalışmalar

sayesinde yetkili kişiler tarafından araştırma yapıp, bu konuya daha fazla önem verilmesi sağlanarak kırsal kalkınmada girişimciliğin arttırılabilmesi için önemli adımlar atılabilir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, kırsal kalkınmanın gerek şartlarından biri olan girişimciliğin Aydın ili özelinde değerlendirmesini yapmaktır. Bu amaçla Aydın ili tarım sektöründe yer alan aktörler üreticiler, bayiler, ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Araştırmada Aydın ili tarım sektörünün girişimcilik yönüyle değerlendirilmesi bu gruplar üzerinden yapılmıştır.

Araştırmada söz konusu grupların bazı sosyo ekonomik özellikleri; girişimcilik tutum ve davranışları, girişimcilik konusundaki öznel normları ve inançlarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Faktör analizi yardımıyla girişimcilik davranışında etkili olan faktörlerin belirlenerek yapısal eşitlik modelinin uygulanması sonucunda işletmecilerin tarımsal girişimcilik niyetini hangi faktörlerin etkilediğini tespit etmektir.

2. LİTERATÜR ÇALIŞMALARI

Sosyal ve beşeri sermayenin önem kazanması ile birlikte girişimcilik ile ilgili birçok çalışma ve araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalar girişimcilik kavramı ve tarımda girişimcilik başlıkları altında gruplandırılabilir. Günümüzde girişimcilik kavramı, çevredeki imkânları fark etme, bu imkânları, projeler halinde sunma ve projeleri uygulama sanatıdır (Avşar, 2007). Tarımsal girişimcilik kavramı ise tarımsal üretimin herhangi bir alanda uygulanan girişimciliğidir. Bu işi uygulayan kişi de tarımsal girişimcidir (Gökçe, 2010). Girişimcilik kavramı ile ilgili ilk çalışmalardan birini yapan Cantillon (1725) girişimciyi henüz belirginleşmemiş bir bedelle satmak üzere üretim girdilerini ve hizmetleri satın alan kişi olarak tanımlamıştır. Ekonomik ve kırsal kalkınmada önemli bir role sahip girişimcilik çok yeni bir kavram olup üzerinde daha fazla durulması gerekmektedir. Literatüre bakıldığında girişimcilik ile ilgili birçok kavram görülmektedir. Bunlardan bazılarını incelediğimizde;

Schumpeter (1912) dinamik girişimciyi; yeni tedarik kaynakları, yeni satış piyasaları, yeni ürünler, yeni süreçler ve yeni organizasyon şekillerini uygulayarak eskiyi yeni ile ikame eden, kısaca sürekli bir yenilik süreci içinde eskiyi terk edip daha etkin yeni yolları ve yöntemleri devreye sokarak (yıkıcı yaratıcılık) yasayan kişiler olarak tanımlamış ve bu kişilerin ekonomik büyümenin en önemli aktörü olduğunu iddia etmiştir.

Robert Hirsch'in (1985) göre girişimci finansal, sosyal, psikolojik risklerle birlikte parasal ve kişisel tatmini üstlenen; bu amaçla, gerekli zaman ve çabayı harcayarak farklı değere sahip bir şey yaratma süreci olarak tanımlanmaktadır.

Knight'a (1989) göre girişimci, belirsizlik ortamında neyin, ne zaman ve nasıl üretileceğine dair karar verici durumunda ve kar elde etme beklentisiyle bunun yetkisini alan kişidir.

Burns'e (2001) göre girişimci, kar elde etmek amacıyla değişim ve fırsatları kullanan yada değişim ve fırsat yaratmak için inovasyon yapan kişidir.

Nicolas Baudeau tarımın üstünlüğüne inanmıştır ve tarımsal girişimciyi riski üzerinde taşıyan kişi olarak tanımlayarak Cantillon'u yansıtmakta olduğu görülmektedir. Baudeau'nun Cantillon'dan farkı ise, girişimciyi maliyetlerini azaltmak ve kârını arttırmak için yeni teknolojilere veya düşüncelere başvuran ve

bunları keşif eden yenilikçi bir kişi olarak tanımlayarak girişimci kavramına yeni bir format kazandırmasıdır. Tarımda girişimcilik ile ilgili kavramlara bakıldığında;

Louwere (2005) başarı odaklılık, pazar odaklılık, azim, yaratıcılık, liderlik, özeleştir, ilham, kolaycılık ve pasiflik gibi kişilik özelliklerini dikkate alarak Hollanda'da yapmış olduğu araştırmasında, üreticileri girişimcilik özellikleri bakımından gruplandırmıştır. Bu gruplamaya göre üreticiler ihtiyatlı çiftçiler (prudent farmers), sosyal çiftçiler (social farmers), geleneksel yetiştiriciler (traditional growers), yenilikçi yetiştiriciler (new growers) ve kararsızlar (indecisive farmers) olmak üzere beşe ayrılmıştır.

Avşar'ın (2007) yapmış olduğu çalışmanın amacı farklı öğrenci gruplarının potansiyel girişimcilik eğilimlerini belirleyerek sonrasında yapılacak olan girişimcilik araştırmalarına zemin oluşturmak ve üniversitede verilecek olan girişimcilik eğitime kılavuzluk etmektir. Çalışmada 265 kişilik örneklem grubu 48 sorudan oluşan anket cevaplamıştır. Anket sonucu elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda Çukurova Üniversitesinde öğrencilerin girişimcilik seviyesi orta düzeyde durum ortaya çıkmıştır.

Durukan (2007) tarafından yapılan çalışmada, girişimciliğin tarihsel değişim içindeki gelişimini, girişimciliğin gelişmesini engelleyen unsurları ele alarak, 21. yüzyılda artan önemine yönelik bir değerlendirme yapmıştır.

Doğru (2008) tarafından yapılan çalışmanın temel amacı, Osmanlı-Türk insanının neden Avrupa'dakine benzer girişimci, bireyci ve kapitalist insanın özelliklerine sahip olamadığını tartışmayı amaçlamıştır. Bu şekilde bir insan tipinin ortaya çıkamamasında Osmanlı-Türk insanının düşünce yapısı, Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal, ekonomik, kültürel, dini ve devlet yapısının büyük rolleri var olduğunu belirtmiştir. Çalışmada bu faktörlere yer verilerek konu bu faktörler açısından incelenmiştir.

Girişimcilik konusunda farklı alanlarda yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde;

McElwee (2006) Avrupa'da çiftçi rolünün değişiyor olması sonucunda çiftçilerin rekabet edebilmeleri için yeni beceriler geliştirmek zorunda olduğunu bu sebepten dolayı daha girişimci olmaları gerektiğini belirtmiştir. Çalışmada çiftçilerin sistematik becerilerini yenilemek için sürekli mesleki gelişimlerinin yoğun ve yeterlilikleri olmadığını ifade etmişlerdir. Bununla beraber politika sonuçları girişimcilik literatür ve baskın araştırma teknikleri de dikkate alınarak incelendiğini ve veri analiz yöntemleri özetlediğini ifade etmiştir. Bulunduğu altı ülkede araştırmacıların literatür araştırmasına katkıda bulunduğu gibi, bir analitik çerçeve araması için konu alanları tanımlanmış ve dört bölümden 'Konu Alanı', 'Politika önerileri', 'Araştırma Felsefe' ve 'Anahtar Kelimeler' içeren olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmada konu ve 128 makale olmak üzere toplam odaklı yayımlar, 71 tanesi özellikle incelenmesi gereken kırsal girişimcilik ile ilgilidir. Araştırmacı çok fazla sorun çözülmemiş olduğunu çiftçi girişimciliğinin ve girişimci çiftçinin kesin tanımları araştırmanın bu aşamasında temin edilemeyeceğini sonucuna vardığını ifade etmiştir.

Girişimcilik bakımından önemli bir sınıflandırma Gerard McElwee (2008) tarafından kavramsal bir çerçeve geliştirerek çiftçi tipolojisi oluşturmuştur. Çiftçilerin geniş bir yelpazeye sahip olduğunu belirterek dört gruba ayırmıştır.

Bu dört gruba bakıldığında;

TİP-1 Çiftçi (Farmer as farmer): Bu tip çiftçi itici faktörlere bağımlı olma eğilimindedir. Diğer fiziksel faktörler ise topografya ve fiziksel konum, taşıma ve dağıtım şebekelerine erişim ve pazara olan yakınlığıdır. Genellikle bu tip çiftçiler 45 yılı aşkın, teknik becerilere sahiptir. Bu tip çiftçilere sendikalar ve meslek kuruluşları destek sağlar. Stratejik yönelimde maliyeti esas alırlar. Bireyci bir yönelim gösterirler.

TİP-2 Girişimci Çiftçi (Farmer as entrepreneur): Bu çiftçi girişimcilik aktivitelerinde birbiriyle bağlı becerilere sahiptir ve gelişebilir. Aile çiftlikleri ve kiracı çiftçilerin girişimci olması daha olasıdır. Bu çiftçiler mülk sahibi olmasalar da onlar esnek ve yenilikçi yollarla çiftlikleri, kaynakları ve özelliklerini kullanabilirler. Bu çiftçinin, özgürlük ve güvenlik gibi ihtiyaçları çekici faktörler tarafından motive edilir. Bu çiftçinin kırsal ekonomide personel istihdamı

açısından giderek daha önemli bir rol oynaması muhtemeldir. Bu çiftçilerle resmi birlikler ve ağlar işbirliği yapacaklardır.

TİP-3 Yönlenebilir Çiftçi (Farmer as contractor): Bu tip çiftçi çiftlik sahibi olmayabilir. Maaşlı teknik veya uzman tarım müdürü olabilir. Bunun dışında bitki veya makine gibi fiziksel varlıkların da sahibi olabilir. Bu çiftçiler kırsal ekonomide becerilerini uygulayabilirler. Fakat bu risk taşır ve girişimcilik adına aldığı riskleri arsa sahibi ile paylaşır. Arsa sahibi ve müteahhit ancak operasyonel karar verme sürecinde birlikte hareket ederler.

TİP-4 Kırsal Girişimci (Rural entrepreneur, not farmer): Bu kategoride Gıda üretimine dayalı olmayan alternatif işletmelere odaklanan tarımsal girişimciler bu gruba girer. Bu kişiler orta seviyede gelir elde etmek için tarımda alternatif işlere yönelmişlerdir. Örneğin; Turizm, misafirperverlik, macera tatili, sergileme gibi. Bu sınıflandırma çiftçilerin rolünü anlamaya yardımcı olur. Bazı çiftçilerin diğerlerinden daha fazla girişimci olduklarını göstermektedir.

Özkul (2008) tarafından yapılan çalışmanın amacı, Antalya, Burdur ve Isparta illerinde, girişimci olmayı etkileyen ekonomik, psikolojik ve sosyolojik etmenleri ortaya koymak ve bu bölgede bir girişimci tipolojisi belirlemek, iller arasındaki girişimci tip farklılıklarını irdelemektir. Çalışmada yüz yüze görüşmeler yapılarak anket yapılmıştır. Anket 3 ilden toplam 153 girişimci ile yapılmıştır. Sonuçta bölgenin girişimcilik olarak hala tam olarak gelişmediği görülmüştür. Bölgenin potansiyel kaynaklarına bakıldığında girişimciliği teşvik eden çabaların az kaldığı görülmüştür.

Yılmaz ve Sümbül'ün (2009) yapmış oldukları çalışmanın amacı üniversite öğrencileri için bir girişimcilik ölçeğini geliştirmektir. Ölçeğin maddelerinin oluşturulması için üniversite öğrencilerine kompozisyon yazdırılmıştır. Yazılan görüş, fikir, duygu ve düşünceler cümleler haline getirilmiştir. Bununla birlikte araştırmacılar tarafından literatür incelenmiş ve toplam 43 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin ön denemesi yapılmadan önce uzman fikirleri alınarak madde sayısı 36 maddeye indirilmiştir. Bulgular sonucunda ölçeğin ölçmeyi amaçladığı özelliklerle aynı yönde ve tutarlı bir dağılıma sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi sonucunda kız ve erkek üniversite öğrencilerinin girişimcilik seviyelerinde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Muzaffar'ın (2011) yapmış olduğu çalışmanın amacı dinamik bir çevrede faaliyet gösteren küçük ileri teknoloji firmaların girişimci odaklılık, dinamik yeteneklerini ve performansı arasındaki ilişkiyi araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, girişimci odaklılık firma performansını olumlu bir yönde etkilemiştir. Bunun yanı sıra girişimci odaklılık dinamik kabiliyetlerin oluşturulması ve geliştirilmesini de etkilemektedir. Çevresel dinamizm dinamik kabiliyetlerin oluşturulması ve geliştirilmesini arttırmaktadır. Yapılan çalışmanın sonuçlara göre, dinamik kabiliyetler de firma performansını olumlu bir yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Öneren'in (2012) yapmış olduğu çalışmasının amacı İç Anadolu Bölgesi genç nüfusunun girişimciliğe bakış açısını girişimcilik algısını ve girişimcilik eğilimlerini tespit etmiştir. Araştırmanın yönteminde anket için hazırlanmış özel web sitesi ve anket linki katılımcılara belirtilerek kendilerinden web ortamında anketi doldurmaları istenilmiştir. Cevaplanılan 434 anket sonuçları SPSS kullanılarak frekans analizine ve ki-kare analizi yapılmıştır. Sonucunda İç Anadolu bölgesindeki gençlerin girişimcilik eğilimlerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun oluşmasında, Türk toplumuna geçmişten miras kalan ticaret kültürü yoksunluğunun da etkisi olduğu ifade edilmiştir.

Literatür taramasında "Planlı Davranış Teorisi" üzerine yapılan çalışmalara baktığımızda tarım sektörü ile ilgili çalışmalar bulunamamıştır. Bunun üzerine planlı davranış teorisi ile ilgili yapılmış çalışmalara bakılarak tarım sektörü ile ilişkilendirme yapılmıştır.

Can'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada sosyal ağların romantik ilişkiler üzerinde etkisinin olup olmadığını tespit etmektir. Çalışmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, ilişki istikrarı ölçeği, sosyal ağı ve öznel normları ölçmek için hazırlanmış soru formu uygulanarak sonuçlar analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda kültürümüzde sosyal ağların romantik ilişkilerde büyük bir etken olduğu tespit etmiştir.

Kaça ve ark. (2009) yapmış oldukları çalışmada organ yetmezliği olan hasta ve yakınlarının, kronik hastaların ve sağlıklı kişilerin organ bağışıyla ilgili tutumlarının Planlı Davranış Kuramı açısından araştırılması hedeflenmiştir. Veri toplama aracı olarak, hazırlanan bilgi formunda Planlı Davranış Kuramı bazında geliştirerek ölçek kullanmışlardır. PDK'nın tutum, öznel norm, algılanan davranışsal kontrol değişkenlerinin organ bağışlama niyeti ve davranışını

yorumlamadaki yararları yapısal eşitlik modeliyle tespit edilmiştir. Sonucunda algılanan davranışsal kontrolün, tutum ve öznel normun, niyet ile olan ilişkilerini yardım ettiği ortaya çıkmıştır.

Usluel ve Mazman'ın (2010) yapmış oldukları çalışmanın amacı eğitsel bakımından yeniliklerin yayılımı, kabulü ve benimsenmesi ile alakalı model ve kuramlar açısından, etken faktörleri belirlemektir. Bunların doğrultusunda "Yeninin Yayılımı Kuramı", Sebepli Davranış Kuramı", "Planlı Davranış Kuramı", Teknoloji Kabul Modeli" ve "Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Modeli" olmak üzere beş kuram ve model esas alınarak, uluslar arası bilimsel yayın arşivlerinde son beş yıl içerisinde eğitim alanında yapılmış olan yayılım, kabul ve benimseme çalışmalarını araştırmışlardır.

Kalkan (2011) yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinde demografik etkenlerin, kişisel tutumun, öznel normun ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyetine etkisinin ne olduğunu sorgulamıştır. Planlı davranış teorisi ile algılanan davranışsal kontrolü net bir biçimde ortaya koymuştur. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinde kişisel tutumun, algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde etkileri olduğu tespit edilmiştir. Sonucunda sosyal ağ örtüşmesi bir soruyla belirlenmiştir ve ilişki bağlanımını yorumlamadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sebeple, farklı yöntemlerle yapılacak ölçümlerin, bu konunun daha fazla anlaşılmasını sağlayacağı düşünülmüştür.

Turan'ın (2011) yapmış olduğu çalışmada Tüketicilerin internet üzerinden alışveriş yapma veya yapmama tercihlerinin nedeninin psikolojik ve bilişsel sebepleri hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmanın yanı sıra, firmaların bu konuda gösterdikleri stratejilerini doğru belirlenmesine yönelik yararlar sağlamayı amaçlamıştır. Yapılan çalışmada, sosyo - psikoloji literatüründe çok kullanılan Planlı Davranış Teorisi (TPB), Yapısal Eşitlik Modeli (SEM) kullanılarak tüketici davranışını test edilmiştir. Sonucunda bulgular kuvvetli bir şekilde teorik modeli desteklediğini belirtmiştir.

Çalışmada genel anlamıyla bireylerin gerçekten internet üzerinden alışveriş yapmaları, söz konusu bireylerin bu yönde bir davranışa yönelik niyet oluşturmaları ve bireylerin davranışları ve fiilleri üzerinde ne düzeyde kontrole sahip oldukları inançlarına (PBC) bağlı olduğunu ve bu faktörlerle doğru ilişkili

olduğunu ifade etmiştir. Buna özdeş olarak, bireylerin internet üzerinden alışveriş yapmak konusunda davranışa yönelik niyetleri, söz konusu bireylerin bu doğrultuda pozitif bir tavır edinmeleri, kendilerine yakın gördükleri ve fikirlerine değer verdikleri bireylerin İnternet alışverişi konusundaki pozitif görüşlerine bağlı olduğunu belirtmiştir.

Yapısal Eşitlik Modellemesinin kullanıldığı birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları incelendiğinde;

Kayacan ve Gültekin'in (2012) yapmış oldukları çalışmada ormancılıkta sosyo-ekonomik sorunların çözümlemesi sürecinde yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Çalışmada yapısal eşitlik modellemesine ilişkin tanımlar, modelin uygunluğu hakkında ifadeler, model yapıları, ormancılık literatüründen ve yapılan diğer çalışmalardan örnekler ve en sonunda yöntemin uygulanmasına ilişkin çözümler sunmuşlardır. Çalışmanın sonucunda ormancılıkta sosyo-ekonomik sorunların çözümlenmesi için bir yöntem olarak YEM'in kullanılabilirliğini muhtemel görmüşlerdir.

Özgüven'in (2013) yapmış olduğu çalışmada, mobil reklamcılık kavramı ve bu konuda yapılan çalışmaları ele alınmış, sonrasında tüketicilerin mobil reklamcılığı kabullenme gerekçeleri olarak algılanan yarar, içerik, güven, algılanan kontrol ve algılanan özveri değişkenleri ile tüketicilerin mobil reklamcılığı kabullenmeleri yani bu husustaki isteklilikleri arasında bağıntı kurmak için anket formu düzenlenmiş, elde edilen verilerle AMOS ve SPSS programları ile analiz edilmiştir. Çalışma çerçevesinde oluşturulan yapısal eşitlik modellemesi sonucu, algılanan yarar, içeriksel bilgi, algılanan kontrol, algılanan özveri ve güven ile mobil reklamları kabullenme arasında olumlu bağıntı tespit edilmiştir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Kırsal kalkınmanın gerek şartlarından biri olan girişimciliğin Aydın ili özelinde değerlendirilmesi yapılması hedeflenerek, Aydın ilinde 121 işletmeciyle yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Aynı zamanda ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Anket çalışmasında işletmecilerin genel bilgileri ve tarımsal girişimcilik amaçları, tarımsal girişimcilik davranışına yönelik tutumları, tarımsal girişimciliğe yönelik öznel norm, tarımsal girişimciliğe yönelik algılanan davranış kontrolü ve tarımsal girişimciliğe yönelik davranışsal inançlar olmak üzere Planlı Davranış Teorisine göre düzenlenerek altı bölümden oluşturulmuştur. Planlanmış Davranış Teorisi Ajzen (1991) tarafından öne sürülmüştür. Planlanmış Davranış Teorisinde üç faktörün etkisi görülmektedir. Kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün davranışı etkilediği öne sürülmüştür. Bu teoriye göre, kişisel tutum; davranışı uygulayacak olan kişinin davranışın uygulanmasına karşı olan negatif veya pozitif değerlendirmesidir. Öznel norm; davranışı uygulayacak olan kişi için önemli olan kişilerin, kurum veya kuruluşların belirli bir davranışın uygulanmasının ya da uygulanmamasının beklentisi içinde olduklarını ifade eder. Algılanan davranış kontrolü ise davranışı uygulayacak kişinin söz konusu davranışı uygulayabilmesinin ne kadar kolay veya ne kadar zor olacağı inancıdır (Erten, 2002). Teoriye göre her davranışın altında belli sebepler vardır. Davranışların neticeleri önceden belirlenir, ortaya çıkan neticelerden birine karar verilir ve karar sonrasında davranış gerçekleştirilir (Kalkan, 2011). Planlı davranış teorisine göre oluşturulan amaç, tutum, davranış, norm ve inançların tarımsal girişimciliğe katılıp katılmama durumları yedi aralıklı likert tipi sorularla belirlenmiştir (Erten, 2002). Çalışma Yapısal Eşitlik Modeli(YEM) kullanılarak ve LISREL 8.52 PC paket programı ile test edilmiştir.

3.2. Yöntem

Çalışmada kullanılan yöntemler verilerin toplanması ve verilerin analizi olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır.

3.2.1. Verilerin Toplanması

Aydın ili ve ilçelerinde anket çalışması yapılmıştır. Çalışmada verilerin alınacağı işletmeler gayeli tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Alınan örneklem

sayısı toplam 121 anketir. Anket yapılan üreticilerin ilçelere göre dağılımı Çizelge 3.1’de görülmektedir.

Çizelge 3.1. Anket yapılan ilçeler

	Üretici	Bayi	Ürün işleyen firmalar	Proje hazırlayan firmalar	Toplam
Merkez	34	12	2	7	55
Çine	4		3		7
Germencik	1				1
Sultanhisar	6		1		7
Bozdoğan	1				1
Yenipazar	2				2
Nazilli	8	2			10
Koçarlı	4				4
İncirliova	2				2
Karpuzlu	1				1
Didim	9				9
Koçarlı	22				22
Toplam	94	14	6	7	121

3.2.2. Verilerin Analizi

Aydın ili tarım sektörü üreticiler, bayiler, ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Anket çalışmasında 7’li likert ölçeği kullanılmıştır. Yapılan anket çalışması toplamda 121 anket olup elde edilen verilere basit tanımlayıcı istatistikler, faktör analizi ve yapısal eşitlik modellemesi uygulanmıştır.

3.2.2.1. Faktör analizi

Faktör analizi değişkenleri birbirleri arasındaki karşılıklı bağımlılık yapısını ortaya çıkaran çok değişkenli analiz yöntemidir. Faktör analizinin amacı çok sayıda asıl değişkenlerde var olan bilgilerin daha aza indirgenerek belirtilmesi ve değişkenleri temsil eden faktör yapısını ön plana çıkarmaktadır. Faktör analizini uygularken ilk seferinde analize girecek olan değişkenlerin korelasyon yapısı analizi yapılır. Korelasyon katsayılarının en az %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması faktör analizi uygulamak için yeterli olduğunu göstermektedir. Faktör analizinde uygun olup olmadığını ifade eden iki test vardır. Bu

istatistiklerden ilki Kaiser-Mayer-Olkin değişkenlerde sahip olan toplam varyansın ortak faktörlerden kaynaklanan yüzde ne kadarının ortak faktörlerden kaynaklandığını gösteren istatistiktir. Bu teste 1'e yaklaşan değerlerin faktör analizine uygunluğunu belirtmektedir. Bartlett Testi İstatistiği sıfır hipotezi olarak korelasyon matrisinin birim matrisi olup olmadığını ölçmektir. Faktör analizinde her değişkenin ortak faktörleri doğrudan bağımlı olduğundan bu katsayılara faktör yükleri adı verilmektedir (Polat, 2011).

3.2.2.2. Yapısal eşitlik modeli

Yapısal Eşitlik Modellemesi, gizil değişkenlerin ortaya çıkarılmasını hedefler. Gizil değişkenlerden kaynaklanan ilişkilerin belirlenememesinden dolayı son yıllarda YEM'e dayanan Path (İz) analizi yöntemi ile ortaya çıkarılmak istenilmektedir. Yapısal eşitlik modellerinde hata denkleme dahil edilen tüm değişkenlerin hata varyansları birbirleriyle bağdaştırılarak kontrol altına alınmaktadır. Ortaya konulan regresyon denklemleri $Y=Bx$ şeklindedir. Bu eşitlikler yapısal eşitlikler olarak adlandırılmaktadır. Hata varyans kontrol altında olduğundan, ilişki katsayısı olarak hesaplanan denklemin içinde yalnızca ilgili değişkenlerin yükü olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple yapısal eşitlik modellerinde ilişkiler sebep sonuç ilişkisi olarak yorumlanır.

YEM analizinin başlangıç noktası tutumlardır. İnsanların tutumlarını belirlenmesi ile önceden bireylerin davranışları kontrol edilebilir. Yapısal eşitlik modelleri (YEM) gözlenen ve gözlenemeyen değişkenler arasındaki sebep sonuç ilişkilerinin tespit edilmesinde kullanılan çok kapsamlı bir istatistiksel tekniktir. Teknik olarak YEM, doğrusal yapı eşitlik setindeki bilinmeyen parametrelerin bulunmasında kullanılır. YEM gizil değişkenler seti arasında bir sebep sonuç yapısının sahip olduğunu ve gizil değişkenlerin gözlenen değişkenler vasıtasıyla ölçülebildiğini kabul eder. YEM regresyon, faktör analizi ve varyans analizi gibi çok değişkenli analiz yöntemlerini içerisinde bulunduran bir modelleme zinciridir. YEM geleneksel yöntemlere göre birçok üstünlüğe sahiptir.

- YEM'in en önemli özelliği gizil (latent) değişkenler arasındaki ilişkileri hesaplama ve yorumlama yetisine sahip olmasıdır.
- YEM sınanan modelin kalitesine ait bilgiler verir.

- YEM ile karmaşık modellerde tek bir işlem yapılabilen ve model parametrelerinin her birine ait anlamlılık ve karşılaştırma istatistikleri bu analiz sayesinde yapılabilir.
- YEM gizil değişkenler arasındaki ilişkileri önerilen modelle gözlenen verinin ne oranda örtüştüğüne ilişkin ayrıntılı istatistikler verir.
- Likert ölçeğinde sahip olunan veriler arasındaki bağıntıları açıklamaya yardımcı olur (Cankurt, 2008).

Farklı kaynaklardan ele alınan uyum değerleri aşağıdaki çizelge 3.2. 'de verilmiştir.

Çizelge 3.2. Uyum değerlerinin model kabul sınırları

Uyum Kriteri	İyi Uyum Kabul	Kabul Edilebilir Sınır
X^2	$0 \leq X^2 \leq 2 \cdot sd$	$2sd \leq X^2 \leq 3 \cdot sd$
p değeri	$0.01 \leq p \leq 0.05$	$0.05 \leq p \leq 0.10$
X^2/sd	$0 \leq X^2/sd \leq 2$	$0 \leq X^2/sd \leq 3$
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.10$
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$
NNFI	$0.97 \leq NNFI \leq 1.00$	$0.95 \leq NNFI \leq 0.97$
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1.00$	$0.95 \leq CFI \leq 0.97$
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1.00$	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$
AIC	AIC < doymuş ve bağımsız model AIC değeri	
CAIC	CAIC < doymuş ve bağımsız model CAIC değeri	
ECVI	ECVI < doymuş ve bağımsız model ECVI değeri	

Kaynak: (Cankurt, 2008)

Bu kısımda faktör analizi ve YEM modeli bilgileri verilirken bulgular kısmında daha ayrıntılı bilgi verilecektir.

4. BULGULAR

4.1. İşletmelere Ait Bazı Özellikler

Çalışmada işletmelerin genel özellikleri incelendiğinde genel yaş ortalaması üreticilerde 49, bayilerde 39, ürün işleyen firmalarda 45, proje hazırlayan firmalarda ise 32 olduğu tespit edilmiştir. Faaliyet alanına göre sınıflandırılan bu işletmelerde en büyük yaş ortalamasının üreticilerde 49 olduğu en küçük yaş ortalamasının proje hazırlayan firmalarda 32 olduğu göze çarpmaktadır. Tarımsal proje hazırlayan firmaların yeni oluşmasından dolayı işletmeleri daha genç kişiler kurmaktadır. Bu yüzden yaş ortalamasının daha düşük olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında eğitim seviyesi proje hazırlayan firmaların en yüksek ortalama 14 yıl olduğu, en düşük eğitim seviyesi ise çiftçilerde yedi yıl olarak saptanmıştır. Aynı şekilde ailede tarımda çalışan kişi sayısı incelendiğinde iki kişi ile üreticilerde diğerlerinde ise çiftçilerde en yüksek iki kişi olduğu diğer işletmecilerde bir kişi olduğu görülmüştür. “Eğitiminizin herhangi bir aşamasını yurtdışında tamamladınız mı?” Sorusuna işletmelerin %2’sinin altında ‘Evet’ cevabı verilmiştir. İşletmelerin genel özellikleri Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1. İşletme Sahiplerine Ait Bazı Özellikler

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
Yaş	49,16 (11,79)	39,86 (11,51)	45,83 (11,21)	32,29 (8,2)	46,97 (12,37)
Eğitim Durumu	7,76 (3,40)	13,00 (3,67)	10,63 (1,63)	14,43 (0,97)	8,91 (3,94)
Ailede Tarımda Çalışan Sayısı	2,3 (1,2)	1,50 (0,51)	1,67 (1,2)	1,43 (0,78)	2,15 (1,16)

(Parantez içindeki rakamlar standart sapmalıdır.)

4.2. İşletmelerin Üretici Örgütlerine Üyelik Durumları

Yapılan anket çalışmasında “Tarımsal kooperatife üyeliğiniz var mı?” Sorusuna üreticilerin %69’u, bayilerin %28,6’sı, ürün işleyen firmaların %16,7’si “Evet” cevabını vermiştir. Proje hazırlayan firmaların tümü “Hayır” cevabını vermiştir. Bunun nedeni proje hazırlayan firmaların tarımsal kooperatif üyeliğine ihtiyaç hissetmemeleridir. Çalışmada Ziraat odasına üye misiniz? Sorusuna üreticilerin %53 ü, bayilerin%50’si, ürün işleyen firmaların %66’sı, proje hazırlayan firmaların %14’ü “Evet” cevabını vermişlerdir. Yapılan çalışmada Ticaret odası üye misiniz? Sorusuna %76’sı ‘Hayır’ cevabını vermiştir. İşletmelerin üyelik durumu aşağıda (Çizelge 4.2) verilmiştir.

Çizelge 4.2. İşletme Sahiplerinin Üretici Örgütlerine Üyelik Durumları

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
Tarımsal kooperatife üyeliğim var.	65 (69,1)	4 (28,6)	1 (16,7)	0 (0,00)	70 (57,9)
Tarımsal kooperatife üyeliğim yok.	29 (30,9)	10 (71,4)	5 (83,3)	7 (100,0)	51 (42,1)
Ziraat odasına üyeliğim var.	50 (53,2)	7 (50,0)	4 (66,7)	1 (14,3)	62 (51,2)
Ziraat odasına üyeliğim yok.	44 (46,8)	7 (50,0)	2 (33,3)	6 (85,7)	59 (48,8)
Ticaret odasına üyeliğim var.	5 (5,3)	11 (78,6)	5 (83,3)	7 (100,0)	28 (23,1)
Ticaret odasına üyeliğim yok.	89 (94,7)	3 (21,4)	1 (16,7)	0 (0,00)	93 (76,9)

(Parentez içinde yüzdeler verilmiştir.)

4.3. İşletmelerin Kredi Kullanmaya Yönelik Düşünceleri

Yapılan anket çalışmasında “Tarım dışından sağlanan geliriniz var mı?” sorusuna işletmecilerden 77 kişi “Hayır” cevabını vermiştir. “Kredi kullanıyor musunuz?” sorusuna 79 kişi “Evet” cevabını vermiştir. “Geçen sene kredi kullandınız mı?” sorusuna aynı şekilde 79 kişi “Evet” cevabını vermiştir. “Gelecek sene kredi kullanmayı düşünüyor musunuz?” sorusuna 73 kişi “Evet” cevabını vermiştir. Buradan işletmecilerin büyük çoğunluğunun kredi almaksızın işlerine devam etmelerinin pek mümkün olmadığı görülmektedir. İşletmelerin sahiplerinin kredi kullarımları aşağıda (çizelge 4.3)’de verilmiştir.

Çizelge 4.3. İşletmelerin Sahiplerinin Kredi Kullanımları

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
Tarım dışından sağlanan gelirim var.	33 (35,1)	7 (50,0)	2 (33,3)	2 (28,6)	44 (36,4)
Tarım dışından sağlanan gelirim yok.	61 (64,9)	7 (50,0)	4 (66,7)	5 (71,4)	77 (63,6)
Kredi kullanıyorum.	66 (70,2)	7 (50,0)	4 (66,7)	2 (28,6)	79 (65,3)
Kredi kullanmıyorum.	28 (29,8)	7 (50,0)	2 (33,3)	5 (71,4)	42 (34,7)
Geçen sene kredi kullandım.	66 (70,2)	7 (50,0)	4 (66,7)	2 (28,6)	79 (65,3)
Geçen sene kredi kullanmadım.	28 (29,8)	7 (50,0)	2 (33,3)	5 (71,4)	42 (34,7)
Gelecek sene kredi kullanmayı düşünüyorum.	61 (64,9)	7 (50,0)	3 (50,0)	2 (28,6)	73 (60,3)
Gelecek sene kredi kullanmayı düşünmüyorum.	33 (35,1)	7 (50,0)	3 (50,0)	5 (71,4)	48 (39,7)

(Parentez içinde yüzdeler verilmiştir.)

4.4. İşletmelerin Organik Üretim Bilgileri

Çalışmada işletmelere yöneltilen “Organik üretim yapıyor musunuz?” sorusuna işletmelerin %76’sı “Hayır” cevabını vermişlerdir. “Organik sertifikanız var mı?” sorusuna %91’i “Hayır” cevabını vermişlerdir. İşletmelerin organik üretim hakkında düşünceleri aşağıda (çizelge 4.4.)’de verilmiştir.

Çizelge 4.4. İşletmelerin organik üretim hakkında düşünceleri

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
Organik ürün üretim yapıyorum.	25 (26,6)	2 (14,3)	2 (33,3)	0 (0,00)	29 (24,0)
Organik ürün üretimi yapmıyorum.	69 (73,4)	12 (85,7)	4 (66,7)	7 (100,0)	92 (76,0)
Organik üretim sertifikam var.	7 (7,4)	2 (14,3)	1 (16,7)	0 (0,00)	10 (8,3)
Organik üretim sertifikam yok.	87 (92,6)	12 (85,7)	5 (83,3)	7 (100,0)	111 (91,7)

(Parentez içinde yüzdeler verilmiştir.)

4.5. İşletmelerin Arazi Varlığı

Yapılan çalışmada toplam arazi varlığına en fazla ürün işleyen firmalar sahiptir. En fazla işlenen arazi varlığının üreticilerin sahip olduğu tespit edilmiştir. Proje hazırlayan firmaların arazilerinin olmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. İşletmelerin sahip oldukları arazi varlığı

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
Toplam arazi varlığı	105,61 (158,25)	87,33 (107,16)	154,00 (196,41)	0 (0,00)	106,88 (156,70)
Toplam işlenen arazi varlığı	110,39 (160,30)	87,33 (107,15)	77,50 (47,87)	0 (0,00)	107,77 (154,52)

(Parantez içindeki rakamlar standart sapmalardır.)

4.6. İşletmelerde Hayvan Varlığı

Yapılan çalışmada kümes hayvan varlığına sadece üreticiler sahip olurken bayi, ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar kümes hayvan varlığı sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Bayilerin ise sadece büyükbaş hayvan varlığına sahip oldukları tespit edilmiştir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. İşletme sahiplerinin hayvan varlığı

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
Kümes hayvan varlığı	11,68 (11,23)	0 (0,00)	0 (0,00)	0 (0,00)	11,68 (11,2)
Büyükbaş hayvan varlığı	13,84 (13,41)	16,00 -	40,00 -	0 (0,00)	14,55 (13,7)

(Parantez içindeki rakamlar standart sapmalardır.)

4.7. İşletmelerde Meslek Deneyimi ve Sevgisi

Yapılan anket çalışmasında “Tarımla uğraşmayı seviyor musunuz?” sorusuna işletme sahipleri %81’i “Evet” cevabını vermişlerdir. İşletmelerde en fazla meslek deneyimi üreticilerde 25 yıl olurken en az meslek deneyiminin proje hazırlayan firmalarda 8 yıl olduğu görülmektedir. Bu durumda üreticilerin erken yaşlarda işe başlamalarının deneyim süresinin fazla olması da en büyük etken olduğu görülmektedir. Tarım sektöründe proje hazırlayan firmaların yeni oluşmasından dolayı meslek deneyiminin az olduğu görülmektedir (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. İşletme sahiplerinin mesleklerine olan sevgileri ve deneyimleri

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
Tarımla uğraşmayı seviyorum.	76 (80,9)	11 (78,6)	6 (100,0)	6 (85,7)	99 (81,8)
Tarımla uğraşmayı sevmiyorum.	18 (19,1)	3 (21,4)	0 (0,00)	1 (14,3)	22 (18,2)
Meslek deneyimim	25,26 (13,75)	13,57 (11,14)	21,80 (11,90)	8,43 (9,71)	22,75 (14,07)

(Parantez içindeki rakamlar standart sapmalardır.)

4.8. İşletmelerde Tarımsal Girişimcilik Davranışına Yönelik Amaçlar

İşletmecilerin yeni yöntemler uygulayarak, işletmelerinin ekonomik anlamda başarılarını arttırmaya yönelik ifadelerine bakıldığında; bayilerin ve proje hazırlayan firmaların gelecek yılda işletmelerini büyütmeyi amaçladıklarını ifade etmişlerdir. Ürün işleyen firmaların önümüzde ki beş yıl içerisinde organik üretime geçilmesine ve çevreye dost ürünler yetiştirilmesine tarafsız yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar gelecek yılda yeni bir işletme kurulmasına tarafsız baktıklarını, nitelikli eleman sayısını artırılmasını hedeflediklerini ifade etmişlerdir. Üreticiler ve ürün işleyen firmalar en yüksek kârı elde etmeyi amaçladıklarını belirtmişlerdir. Ürün işleyen firmalar mevcut arazi ellerinde tutmak ve korumak istediklerini ifade etmişlerdir. Üreticiler ve ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar en düşük düzeyde masraf yapmayı amaçladıklarını belirtmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar daha fazla arazi işlemek istediklerini ve yeni alet-makine satın alma düşüncelerine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Üreticiler borçlarını ödemeyi düşündüklerini belirtirlerken, ürün işleyen firmalar yeni alet-makina satın almayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ürün işleyen firmalar işletmelerinin çevrelerinde örnek alınmalarının hedefleri arasında olduğunu belirtmişlerdir. Bayiler ve ürün işleyen firmalar sadece zevk içi üretim yapmaya karşı tarafsız bir düşünce içerisinde olduklarını ifade etmişlerdir. Bayiler hayal ettikleri işletmeyi kurmayı

amaçladıklarını belirtmişlerdir. Bayiler önümüzdeki yıllarda teknolojiyi takip eden ve uygulayan bir işletmeye sahip olmayı hedeflediklerini ifade etmişlerdir. Üreticiler üretim sürecinin her safhasını kontrol etmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.8. İşletme sahiplerinin girişimcilik amaçları

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
1: Hiç mümkün değil 2: Mümkün değil 3: Çok az mümkün 4: Ne mümkün ne mümkün değil 5: Biraz mümkün 6: mümkün 7: Oldukça mümkün					
A01-Gelecek yılda işletmemi büyütürüm.	3,79 (2,54)	5,5 (1,51)	3,50 (1,52)	5,71 (0,95)	4,08 (2,42)
A02-Önümüzde ki 5yıl içerisinde organik üretime geçirim	3,23 (1,78)	2,64 (1,78)	4,67 (2,94)	2,57 (0,98)	3,20 (1,83)
A03-Çevreye dost ürünler yetiştiririm.	3,68 (1,99)	3,29 (1,54)	4,83 (2,23)	2,57 (0,98)	3,63 (1,93)
A04-Gelecek yılda yeni bir işletme kurarım.	1,78 (1,67)	3,29 (2,59)	3,00 (2,53)	4,00 (3,00)	2,14 (2,02)
A05-Nitelikli eleman sayımı arttırırım.	2,38 (1,80)	3,07 (2,37)	2,33 (2,16)	5,86 (1,68)	2,66 (2,04)
A06-En yüksek kâr'ı elde etmek isterim.	5,83 (1,72)	4,21 (2,58)	5,17 (2,56)	4,57 (2,70)	5,54 (2,00)
A07-Mevcut araziyi elimde tutmak ve korumak isterim.	5,86 (1,86)	4,43 (2,28)	6,00 (1,67)	3,14 (1,35)	5,55 (2,00)
A08-En düşük düzeyde masraf yapmak isterim.	5,60 (2,13)	3,57 (2,14)	5,33 (2,07)	5,14 (1,95)	5,32 (2,19)
A09-Daha fazla arazi işlemek isterim.	4,34 (2,53)	3,29 (1,86)	4,50 (2,51)	5,00 (2,38)	4,26 (2,46)
A10-Borçlarımı ödemek isterim	5,35 (2,25)	4,57 (2,85)	4,33 (3,01)	4,00 (2,31)	5,13 (2,37)
A11-Yeni alet-makina satın almak isterim.	3,80 (2,48)	3,07 (2,09)	5,33 (2,42)	5,00 (2,38)	3,86 (2,46)
A12-İşletmemin çevremde örnek alınmasını sağlarım.	4,77 (1,96)	4,79 (1,97)	6,67 (0,82)	4,86 (2,73)	4,87 (2,00)
A13-Sadece zevk için üretim yaparım.	2,28 (2,00)	4,29 (1,82)	4,17 (2,32)	2,43 (2,30)	2,61 (2,12)
A14-Hayal ettiğim işletmeyi kurarım.	3,14 (2,30)	5,14 (2,54)	3,83 (2,56)	3,86 (2,55)	3,45 (2,41)
A15-Önümüzdeki yıllarda teknolojiyi takip eden ve uygulayan bir işletmenin olmasını isterim	4,81 (2,02)	6,36 (0,93)	5,17 (2,40)	3,00 (1,53)	4,90 (2,02)
A16-Üretim sürecinin her safhasını kontrol ederim.	6,17 (1,22)	5,36 (1,78)	6,67 (0,82)	4,14 (2,73)	5,98 (1,48)

(Parantez içindeki rakamlar standart sapmalardır.)

4.9. İşletmelerin Tarımsal Girişimcilik Davranışına Yönelik Tutumlar

İşletmecilerin yeni yöntemler uygulayarak, işletmelerini ekonomik anlamda başarılarını arttırmaya yönelik düşüncelerine bakıldığında; üreticiler sermayelerini aşan riskler alma konusunda diğer gruplara göre iyimser yaklaşmışlardır. Proje hazırlayan firmalar diğer işletmecilerden daha fazla tarımsal girişimci olduklarını ve çevreleriyle sürekli iletişim halinde olduklarını belirtmişlerdir. Üreticiler ve bayiler sözleşmeli üretim yaptıklarını, alıcı ve satıcılarla pazarlık yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar yasal boşlukları değerlendirmeye az da olsa olumlu yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Üreticiler ve ürün işleyen firmalar inandıkları ürünleri denemekten çekinmediklerini ifade etmişlerdir. Ürün işleyen firmalar tarım dışı faaliyet yatırımı yapmaya ne olumlu ne olumsuz yaklaştıklarını, işletmelerinde yeterli kontrol ve bakım yaptıklarını, bilmedikleri ürünü çevreleri faydalarını gördükleri takdirde alıp deneyebileceklerini belirtmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar sadece bilinen ürünleri tercih ettiklerini belirtirlerken yeni ürün denemelerinin uygun olmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar iş hayatlarında kendilerini güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. Ürün işleyen firmalar az getirisi olsa da çevreye dost ürünler tercih etmeye tarafsız bir yaklaşım sergilemişlerdir. Proje hazırlayan firmalar aktif olarak internet kullandıklarını ve plan yaptıklarını belirtmişlerdir. Ürün işleyen firmalar tarım dışı yatırım yaptıklarını ve uygun alet, ekipmana sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar uygun alet, ekipmana sahip olduklarını ve en yüksek kârı elde etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Üreticiler en yüksek kârı elde etmeye çalıştıklarını söylemişlerdir. Ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar daha az risk aldıklarını, üreticiler çok iyi ürün ürettiklerini ifade etmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar sigortalarını yaptırdıklarını ve kendi kaynaklarını en üst düzeyde kullandıklarını ifade etmişlerdir. Üreticilerde kendi kaynaklarını en üst düzeyde kullandıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.9. Tarımsal girişimcilik davranışına yönelik tutumlar

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
1: Çok kötü 2: Kötü 3: Biraz kötü 4: Ne iyi ne kötü 5: Biraz iyi 6: İyi 7:Çok iyi					
T01-Sermayemi aşan riskler alırım.	4,16 (2,59)	3,43 (2,34)	1,83 (1,33)	3,71 (2,87)	3,93 (2,56)
T02-Diğer üreticilerden daha fazlasını yaparım.	4,29 (2,00)	5,86 (1,29)	3,83 (1,94)	6,71 (0,76)	4,59 (2,01)
T03-Çevremlle sürekli iletişim halinde olurum.	5,59 (1,43)	5,43 (1,60)	6,50 (0,84)	7,00 (0,00)	5,69 (1,43)
T04-Sözleşmeli üretimi az seviyede tutarım.	3,60 (2,68)	3,50 (2,47)	1,83 (1,60)	2,71 (2,14)	3,45 (2,60)
T05-Alıcı ve satıcılarla pazarlık yaparım.	6,19 (1,45)	5,64 (1,91)	5,33 (2,42)	5,71 (1,70)	6,06 (1,58)
T06-Yasal boşlukları değerlendiririm.	2,94 (2,45)	2,57 (2,34)	3,83 (2,71)	3,14 (2,85)	2,95 (2,45)
T07-Yeter ki kafama yatsın. Hiç duyulmamış bir ürünü denemekten çekinmem.	4,13 (2,32)	3,93 (2,06)	4,33 (2,16)	2,43 (0,98)	4,02 (2,24)
T08-Tarım dışı faaliyet yatırımı yaparım.	2,07 (2,08)	2,93 (2,79)	4,00 (2,97)	2,57 (2,23)	2,30 (2,25)
T09-İşletmemde yeterli kontrol ve bakım yaparım.	5,80 (1,54)	5,86 (1,70)	6,50 (0,84)	5,57 (2,51)	5,83 (1,59)
T10-Ürünü bilmiyor olsam bile, çevremdekiler faydasını görmüşse ben de alıp deneyebilirim.	4,61 (1,99)	3,43 (1,87)	5,33 (1,86)	2,71 (0,76)	4,40 (1,99)
T11-Sadece bilinen ürünleri tercih ederim. Yeni ürün denemeler bana göre değil.	3,51 (1,99)	2,71 (2,05)	3,00 (2,28)	4,43 (1,13)	3,45 (1,98)
T12-İş hayatımda kendimi güvende hissederim.	4,00 (2,23)	4,57 (2,85)	5,17 (2,23)	5,00 (2,31)	4,18 (2,31)
T13-Az getirisi olsa da çevreye dost ürünler tercih ederim.	3,79 (1,92)	3,57 (2,14)	4,33 (2,50)	3,29 (1,11)	3,76 (1,92)
T14-Aktif olarak internet kullanırım.	2,60 (2,29)	5,57 (1,99)	5,00 (3,10)	7,00 (0,00)	3,31 (2,61)
T15-Plan yaparım.	5,04 (1,98)	5,71 (1,86)	5,83 (0,98)	7,00 (0,00)	5,27 (1,93)
T16-Tarım dışı yatırım yaparım.	3,49 (2,61)	2,71 (2,59)	4,33 (2,66)	2,14 (2,27)	3,36 (2,60)
T17-Uygun alet, ekipmana sahip olurum	4,48 (1,95)	3,57 (1,91)	5,50 (2,35)	5,00 (2,38)	4,45 (2,00)
T18-En yüksek karı elde ederim.	5,15 (1,81)	3,93 (2,53)	4,50 (1,05)	5,14 (2,27)	4,98 (1,93)
T19-Daha az risk alırım.	4,54 (2,43)	3,86 (2,41)	5,33 (1,51)	5,43 (2,15)	4,55 (2,38)
T20-Çok iyi ürün üretirim.	5,74 (1,41)	2,033 (2,03)	4,83 (1,33)	3,29 (1,11)	5,34 (1,67)
T21-Sigortamı yaptırırım.	6,01 (2,00)	1,604 (1,60)	6,67 (0,82)	7,00 (0,00)	6,17 (1,87)
T22-Kendi kaynaklarımı en üst düzeyde kullanırım.	6,40 (1,21)	1,703 (1,70)	5,17 (1,84)	6,29 (0,95)	6,27 (1,32)

4.10. İşletmelerin Tarımsal Girişimciliğe Yönelik Öznel Norm

İşletmecilerin önem verdiği kişilerin, yeni yöntemler uygulayarak, işletmelerinin ekonomik anlamda başarılarını arttırmayı beklемelerine yönelik ifadelere bakıldığında; proje hazırlayan firmalar çevrelerinde ve ailelerindeki kişiler tarımsal girişimci olduklarını, en iyi tarımsal işletmeye sahip olduklarını, tarımda yenilikçi olduklarını, lider ruha sahip olduklarını, her işe rahat odaklandıklarını bildiklerini ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.10. Tarımsal Girişimciliğe Yönelik Öznel Norm

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
1: Hiç mümkün değil 2: Mümkün değil 3: Çok az mümkün 4: Ne mümkün ne mümkün değil 5: Biraz mümkün 6: Mümkün 7: Oldukça mümkün					
N01-Çevremdeki kişiler benim tarımsal girişimci olduğumu bilir.	5,02 (2,02)	5,86 (1,70)	5,67 (1,51)	6,57 (1,13)	5,24 (1,95)
N02-Çevremdeki kişiler benim en iyi tarımsal işletmeye sahip olduğumu düşünür.	3,88 (2,05)	4,86 (2,38)	5,00 (1,27)	6,43 (0,98)	4,20 (2,11)
N03-Çevremdeki kişiler benim tarımda yenilikçi olduğumu bilir.	4,22 (2,21)	5,79 (1,58)	6,00 (1,27)	7,00 (0,00)	4,65 (2,19)
N04-Çevremdeki kişiler benim lider ruha sahip olduğumu düşünür.	5,28 (1,74)	5,21 (1,53)	5,33 (1,03)	7,00 (0,00)	5,37 (1,67)
N05-Çevremdeki kişiler benim her işe rahat odaklandığımı bilir.	5,32 (1,60)	5,93 (1,14)	6,17 (0,98)	7,00 (0,00)	5,53 (1,54)
N06-Ailemdeki kişiler benim tarımsal girişimci olduğumu bilir.	5,12 (2,05)	6,07 (1,77)	6,33 (0,82)	6,57 (1,13)	5,37 (1,98)
N07-Ailemdeki kişiler benim en iyi tarımsal işletmeye sahip olduğumu düşünür.	4,59 (2,17)	5,43 (1,95)	6,50 (0,84)	6,43 (0,98)	4,88 (2,13)
N08-Ailemdeki kişiler benim tarımda yenilikçi olduğumu bilir.	4,60 (2,23)	6,00 (1,71)	6,33 (0,82)	6,71 (0,76)	4,97 (2,17)
N09-Ailemdeki kişiler benim lider ruha sahip olduğumu düşünür.	5,67 (1,69)	5,93 (1,77)	5,83 (1,17)	6,43 (0,98)	5,75 (1,65)
N10-Ailemdeki kişiler benim her işe rahat odaklandığımı bilir.	5,56 (1,55)	6,00 (1,71)	6,17 (0,98)	7,00 (0,00)	5,73 (1,53)

4.11. İşletmelerin Tarımsal Girişimciliğe Yönelik Algılanan Davranış Kontrolü

İşletmeciler yeni yöntemler uygulayarak, işletmelerinde ekonomik anlamda başarılarını arttırma imkânına yönelik ifadelerine bakıldığında; üreticiler, bayiler, ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar tarımsal sermayeyi temin edilmesinin kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Ürün işleyen firmalar iş fikri

belirlemenin kolay olduğunu belirtmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar tarımsal pazar araştırması yapılabilmesinin, tarımsal hizmet üretilebilmesinin, tarımsal pazar potansiyelinin incelenebilmesinin, gerekli motivasyonun alınabilmesinin, tarımsal girişimciliğin geliştirilmesine ilişkin eğitim eksikliğinin giderilebilmesinin kolay olduğunu ifade etmektedir. Ürün işleyen firmalar tarımsal ürünü üretilebilmesinin, tarımsal iş fikri oluştururken yenilik sağlanabilmesinin, depolama tesislerinin olmasının, ulaşımın olmamasının, işin gerektirdiği eğitimini almış uzman kişi azlığının olması, mevzuatın karışık olmasının, teknolojik altyapı yetersizliğinin olmadığını belirtmiştir. Bayiler, ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar sektörel bilgi ve tecrübenin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Üreticiler ve bayiler kurulacak işin üretim alanı/ hizmet alanının kolay temin edilebileceğini ifade etmişlerdir. Bayiler, ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar iletişim sıkıntılarının olmadığını belirtmişlerdir. Üreticiler devlet desteğini rahat bulabildiklerini, arazinin mülkiyetini almada zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Üreticiler kredi ve finansman azlığı olduğu belirtmişlerdir. Üreticiler, bayiler ve ürün işleyen firmalar girdi maliyetlerinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.11. Tarımsal girişimciliğe yönelik algılanan davranış kontrolü

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
1: Çok zor 2: Zor 3: Biraz zor 4: Ne zor ne kolay 5: Biraz kolay 6: Kolay 7: Oldukça kolay					
D01-Tarımsal sermayeyi temin etme	5,99 (1,91)	5,93 (1,94)	5,67 (1,37)	5,71 (2,36)	5,95 (1,90)
D02-İş fikrini belirleme	4,11 (2,24)	5,79 (1,76)	6,17 (1,33)	4,43 (3,21)	4,42 (2,29)
D03-Tarımsal Pazar araştırması	5,65 (1,95)	5,50 (2,18)	5,33 (2,42)	6,71 (0,76)	5,68 (1,95)
D04-Tarımsal ürünü üretme	4,62 (2,21)	4,29 (1,98)	5,33 (1,37)	3,14 (1,77)	4,53 (2,15)
D05-Tarımsal hizmeti üretme	5,30 (2,06)	6,07 (1,14)	5,17 (1,33)	6,71 (0,76)	5,46 (1,93)
D06-Tarımsal Pazar potansiyeli	5,83 (1,97)	5,93 (1,78)	5,33 (1,51)	6,86 (0,38)	5,88 (1,87)
D07-Motivasyon	5,96 (1,78)	5,93 (1,14)	6,33 (0,82)	7,00 (0,00)	6,03 (1,64)
D08-Sektörel bilgi ve tecrübe	5,62 (1,96)	6,36 (1,15)	6,00 (0,89)	6,29 (1,25)	5,76 (1,82)
D09-Kurulacak işin üretim alanı/hizmet alanı	5,43 (1,82)	5,57 (1,87)	4,83 (1,47)	3,29 (2,93)	5,29 (1,93)
D10-Tarımsal iş fikri oluştururken yenilik sağlamak	4,49 (2,07)	5,14 (2,18)	6,17 (1,60)	6,86 (0,38)	4,79 (2,09)
D11-İletişim fikri	5,62 (1,61)	6,07 (1,69)	6,00 (0,89)	6,57 (0,79)	5,74 (1,56)
D12-Devlet desteği	6,05 (1,90)	4,93 (2,67)	4,33 (2,81)	5,57 (2,30)	5,81 (2,10)
D13-Depolama tesisleri	2,78 (2,64)	2,07 (2,24)	5,00 (1,10)	1,00 (0,00)	2,70 (2,55)
D14-Ulaşımın olmaması	1,76 (1,67)	2,57 (2,62)	4,50 (2,07)	2,29 (0,76)	2,02 (1,88)
D15-Arazinin mülkiyet durumu	5,27 (2,19)	4,07 (1,94)	4,67 (2,16)	3,86 (2,27)	5,02 (2,19)
D16-İşin gerektirdiği eğitimini almış uzman kişi azlığı	4,23 (2,35)	4,57 (2,74)	6,00 (1,27)	5,00 (2,65)	4,40 (2,38)
D17-Kredi ve finansman azlığı	4,80 (2,65)	3,79 (2,67)	3,83 (2,48)	3,29 (2,75)	4,55 (2,66)
D18-Tarımsal girişimciliğin geliştirilmesine ilişkin eğitim eksikliği	4,76 (2,22)	5,00 (2,15)	5,67 (1,51)	6,00 (2,24)	4,90 (2,19)
D19-Mevzuatın karışık olması	5,14 (2,46)	2,79 (2,61)	6,17 (1,33)	3,29 (2,69)	4,81 (2,58)
D20-Girdi maliyetlerinin yüksek oluşu	6,84 (0,54)	6,79 (0,80)	6,50 (0,84)	2,71 (0,76)	6,58 (1,13)
D21-Teknolojik altyapı ve donanım yetersizliği	5,05 (2,25)	3,64 (2,53)	5,00 (2,10)	2,71 (0,76)	4,75 (2,30)

4.12 İşletmelerin Tarımsal Girişimciliğe Yönelik Davranışsal İnançları

İşletmecilerin yeni yöntemler uygulayarak, işletmelerinin ekonomik anlamda başarılarını arttırmaya yönelik sebeplerine bakıldığında; Proje hazırlayan firmalar ailelerine daha fazla vakit ayırmaya özen göstermek istediklerini belirtmişlerdir. Bayiler ve ürün işleyen firmalar emeklilik için rahat planlar yapmak istediklerini ifade etmişlerdir. Üreticiler, bayiler ve proje hazırlayan firmalar daha rahat koşullarda yaşamlarını sürdürmeyi istediklerini belirtmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar işletmelerini örnek bir işletme haline getirmek için çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Üreticiler, bayiler, ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar çevreye dost ürünler yetiştirmenin bir önem ifade etmediğini belirtmişlerdir. Ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar diğer meslektaşlarının saygılarını kazanmayı önemsemektedirler. Üreticiler, bayiler, ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar işletmelerinin parasal ihtiyaçlarını daha rahat karşılamak için çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.12. Tarımsal girişimciliğe yönelik davranışsal inançları

	Üreticiler (n=94)	Bayiler (n=14)	Ürün İşleyen Firmalar (n=6)	Proje Hazırlayan Firmalar (n=7)	Genel (n=121)
1: Çok önemsiz 2: Önemsiz 3: Biraz önemsiz 4: Ne önemsiz ne önemli 5: Biraz önemli 6: Önemli 7: Çok önemli					
I01-Aileme daha fazla vakit ayırma	4,02 (2,45)	2,57 (2,38)	3,33 (2,25)	6,00 (2,24)	3,93 (2,50)
I02-Emeklilik için rahat planlar yapma	3,99 (2,60)	4,00 (2,66)	4,00 (2,97)	3,43 (2,70)	3,96 (2,60)
I03-Daha rahat koşullarda yaşamımı sürdürme.	6,65 (1,01)	6,57 (1,60)	5,83 (1,60)	6,57 (1,13)	6,60 (1,13)
I04-İşletmemi örnek bir işletme haline getirme	4,09 (1,98)	4,86 (1,96)	5,00 (0,63)	6,57 (0,79)	4,36 (1,98)
I05-Çevreye dost ürünler yetiştirme	3,28 (1,76)	3,50 (1,35)	3,83 (1,72)	3,57 (1,51)	3,35 (1,69)
I06-Diğer meslektaşlarının saygısını kazanma.	4,05 (1,91)	4,43 (2,10)	5,33 (1,03)	5,00 (2,83)	4,21 (1,97)
I07-İşletmemin parasal ihtiyaçlarını daha rahat karşılama	6,71 (0,84)	6,21 (1,76)	6,33 (0,82)	6,57 (1,13)	6,63 (1,00)

4.13. Faktör Analizi ve Yapısal Eşitlik Modelinin Uygulanması

Yapılan çalışmada 121 işletmeciyile görüşülerek elde edilen veriler Aydın ili tarım sektörünün girişimcilik yönüyle değerlendirilmesi amacıyla elde edilen verilerden 76 adet değişkenin toplam güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alpha değeri 0,91 bulunmuştur. Çalışmada 76 adet değişken 5 bölümden oluşmaktadır. Bu sebeple her kısmın güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Tarımsal girişimcilik davranışına yönelik amaçlar kısmının güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alpha değeri 0,73'tür. Tarımsal girişimcilik davranışına yönelik tutumlar kısmının güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alpha değeri 0,67'dir. Tarımsal girişimciliğe yönelik öznel norm kısmının güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alpha değeri 0,93'tür. Tarımsal girişimciliğe yönelik algılanan davranış kontrolü kısmında güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alpha değeri 0,81'dir. Tarımsal girişimciliğe yönelik davranışsal inançlar kısmının güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alpha değeri ise 0,41'dir. Alfa katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliğine bakıldığında; $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ölçek güvenilir değildir. $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ölçeğin güvenilirliği düşüktür. $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ölçek oldukça güvenilirirdir. $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ölçek yüksek derecede güvenilirirdir (Eymen, 2007) . Yapılan çalışmada tarımsal girişimciliğe yönelik davranışsal inançlar güvenilirlik katsayısı 0,41 olduğu için ölçeğin güvenilirliği düşüktür. Bu sebeple analize dahil edilmemiştir. Bu nedenle 69 adet değişkene temel bileşenler faktör analizi uygulanması için Keiser-Meyer-Olkin (KMO) yeterlilik ölçüsüne bakılmıştır. Keiser-Meyer-Olkin (KMO) yeterlilik ölçüsü 0,50'nin üzerinde bulunmaktadır. Bulunan değer 0,69 olması nedeniyle faktör analizi uygulamak için uygun bulunmuştur. Analiz sonucunda ilk seferde özdeğeri 1'in üzerinde 20 faktör elde edilmiştir. Bunun sonucunda çok sayıda faktör oluşmuş bundan dolayı çok fazla dağılma göstermiştir. Bu nedenden dolayı açıklayıcı faktör analizi yapılarak özdeğeri 2'ye çıkarılmıştır. Keiser-Meyer-Olkin (KMO) yeterlilik ölçüsü 0,69 olarak faktör analizi uygulamak için uygunluğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.14). Bunun sonucunda 6 faktör elde edilmiştir.

Çizelge 4.13. KMO ve Bartlett testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçütü	,691	
Küresellik Testi (Bartlett's Test of Sphericity)	Yaklaşık Ki-kare Değeri	5446,372
	df	2346
	Anlamlılık(Sig.)	,000

Çizelge 4.14. Faktör Analizi

Gruplar						
	1	2	3	4	5	6
A01	,370	,251	-,338	,359	-,192	-,242
A02	,294	,117	,303	,324	-,116	-,252
A03	,212	-,083	,470	,339	-,242	-,117
A04	,315	-,185	-,272	,494	-,082	-,015
A05	,344	,001	-,426	,411	-,128	-,207
A06	,302	,507	,079	,052	,025	-,044
A07	-,057	,262	,353	,093	,453	-,110
A08	-,039	,298	-,059	,002	,395	-,016
A09	,239	,398	-,276	,347	,234	-,076
A10	,182	,429	-,015	-,245	,104	,399
A11	,492	,185	,039	,380	,128	-,038
A12	,583	-,194	,229	,315	-,112	,087
A13	,312	-,447	,031	,323	-,007	,151
A14	,556	-,173	-,033	,409	,039	,166
A15	,650	,052	,141	,249	,091	,155
A16	,336	,065	,610	,134	-,060	,086
T01	,303	,549	-,117	-,106	-,236	,153
T02	,564	-,110	-,163	,039	-,188	,143
T03	,392	-,079	-,001	,047	-,291	,262
T04	,075	,582	-,310	-,119	,063	-,070
T05	,287	,316	,152	,310	-,084	-,035
T06	,051	,164	-,103	,095	,201	-,399
T07	,418	-,039	,417	-,300	-,049	-,153
T08	,229	-,150	-,077	,400	,521	,017
T09	,415	-,199	,325	-,148	-,072	,081
T10	,464	,077	,462	-,107	,029	-,184
T11	-,387	,074	-,132	,379	-,105	,200
T12	,232	-,193	,226	,370	-,140	-,095
T13	,221	-,129	,436	,210	-,294	,032
T14	,360	-,346	-,307	,290	,152	,281
T15	,620	-,160	-,071	,091	-,149	,188
T16	,250	,383	-,051	,328	,469	,114
T17	,537	,163	,172	,250	,059	-,083
T18	,357	,453	-,055	-,127	-,248	-,076
T19	-,126	-,239	,195	,136	,228	-,045
T20	,354	,153	,639	-,165	-,164	-,070
T21	,407	,176	-,092	,178	-,250	-,190
T22	,389	,200	,158	-,166	,015	-,145
N01	,757	-,240	-,113	-,161	,160	,004
N02	,620	-,407	-,125	-,208	,059	-,124
N03	,673	-,465	-,083	-,127	,086	,104
N04	,615	,119	-,218	-,068	-,053	-,511
N05	,725	-,141	-,155	-,068	,059	-,220
N06	,791	-,222	-,048	-,150	,056	-,091
N07	,747	-,347	-,040	-,235	,066	-,121
N08	,725	-,391	-,049	-,233	,090	,059
N09	,674	,171	-,129	-,178	-,094	-,378
N10	,816	-,038	-,159	-,202	-,051	-,157
D01	,447	,458	-,118	-,238	,162	,161
D02	,562	-,149	-,120	-,051	,011	,409
D03	,542	,288	-,192	-,128	-,029	,190
D04	,545	,069	,253	-,052	-,229	,280
D05	,460	,437	-,367	,028	-,261	,187
D06	,482	,367	-,331	-,113	-,033	,163

D07	,520	-,037	,027	-,006	-,169	,112
D08	,523	-,212	,109	-,162	,019	,028
D09	,263	,264	,139	-,139	,303	-,019
D10	,671	-,237	-,148	-,238	,138	-,051
D11	,456	-,105	-,007	-,107	,076	,065
D12	,288	,502	,077	,124	,010	-,065
D13	,310	-,193	,325	,070	,339	,085
D14	,152	-,280	,082	,163	,217	-,078
D15	,086	,315	,331	-,003	,006	,117
D16	,411	,212	-,091	-,036	,161	-,022
D17	,183	,628	,029	-,002	-,078	,067
D18	,532	,005	,090	-,049	,052	-,043
D19	-,012	,446	,166	,106	-,235	,043
D20	,082	,392	,539	-,065	,233	,067
D21	,426	,383	,092	-,001	,263	,254

Çizelge 4.15’de 6 faktörel boyuta ait faktör yükleri verilmiştir.

Faktör 1; faktör yükleri 0,816 (N10) ile 0,336 (A16) arasında değişmektedir. Rotasyon değerleri incelendiğinde toplam varyansın % 20,313’nü açıkladığı görülmektedir. Bu durumda ölçekteki en başarılı yığılmanın faktör 1’de olduğu görülmektedir. Özdeğeri 14,016’dır. Faktör 1’deki alt maddelerin içeriklerine bakıldığında bu faktöre “*Tarımsal girişimcinin kişisel özellikleri ve kendine güveni*” adı verilebilir.

Faktör 2; faktör yükleri 0,582 (T04) ile 0,239 (T19) arasında değişmektedir. Rotasyon değerleri incelendiğinde, toplam varyansın % 8,455’ini açıkladığı görülmektedir. Özdeğeri 5,834’dür. Faktör 2’deki maddelerin içeriklerine bakıldığında bu faktöre “*Tarımsal girişimcinin azmi ve başarı isteği*” adı verilebilir.

Çizelge 4.15. Değişkenlere ilişkin faktör analizi

	Tarımsal girişimcinin kişisel özellikleri ve kendine güveni	Tarımsal girişimcinin azmi ve başarı isteği	Tarımsal girişimcinin ürün yetiştirme yaklaşımı	Tarımsal girişimcinin hedefleri	Tarımsal girişimcinin yatırım düşünceleri	Tarımsal girişimcinin kanuna yaklaşımı
A01-Gelecek yılda işletmemi büyütürüm.	,370					
A02-Önümüzde ki 5 yıl içerisinde organik üretime geçerim.				,324		
A03-Çevreye dost ürünler yetiştiririm.			,470			
A04-Gelecek yıl da yeni bir işletme kurarım.				,494		
A05-Nitelikli eleman sayımı arttırırım.			-,426			
A06-En yüksek kârı elde etmek isterim.		,507				
A07-Mevcut araziyi elimde tutmak ve korumak isterim.					,453	
A08-En düşük düzeyde masraf yapmak isterim.					,395	
A09-Daha fazla arazi işlemek isterim.		,398				
A10-Borçlarımı ödemek isterim		,429				
A11-Yeni alet-makina satın almak isterim.	,492					
A12-İşletmemin çevremde örnek alınmasını sağlarım.	,583					
A13-Sadece zevk için üretim yaparım.		-,447				
A14-Hayal ettiğim işletmeyi kurarım.	,556					
A15-Önümüzdeki yıllarda	,650					

teknolojiyi takip eden ve uygulayan bir işletmenin olmasını isterim						
A16-Üretim sürecinin her safhasını kontrol ederim.	,336					
T01-Sermayemi aşan riskler alırım.		,549				
T02-Diğer üreticilerden daha fazlasını yaparım.	,564					
T03-Çevremlerle sürekli iletişim halinde olurum.	,392					
T04-Sözleşmeli üretimi az seviyede tutarım.		,582				
T05-Alıcı ve satıcılarla pazarlık yaparım.		,316				
T06-Yasal boşlukları değerlendiririm.						-,399
T07-Yeter ki inanayım. Hiç duyulmamış bir ürünü denemekten çekinmem.	,418					
T08-Tarım dışı faaliyet yatırımı yaparım.					,521	
T09-İşletmemde yeterli kontrol ve bakım yaparım.	,415					
T10-Ürünü bilmiyorum olsam bile, çevremdekiler faydasını görmüşse ben de alıp deneyebilirim.	,464					
T11-Sadece bilinen ürünleri tercih ederim. Yeni ürün denemeler bana göre değil.	-,387					
T12-İş hayatımda kendimi güvende hissedirim.					,370	
T13-Az getirisi olsada çevreye dost ürünler tercih ederim.				,436		
T14-Aktif olarak internet kullanırım.	,360					
T15-Plan yaparım.	,620					

D06-Tarımsal Pazar potansiyeli	,482				
D07-Motivasyon	,520				
D08-Sektörel bilgi ve tecrübe	,523				
D09-Kurulacak işin üretim alanı/hizmet alanı		,264			
D10-Tarımsal iş fikri oluştururken yenilik sağlamak	,671				
D11-İletişim fikri	,456				
D12-Devlet desteği		,502			
D13-Depolama tesisleri				,339	
D14-Ulaşımın olmaması		-,280			
D15-Arazinin mülkiyet durumu			,331		
D16-İşin gerektirdiği eğitimi almış uzman kişi azlığı	,411				
D17-Kredi ve finansman azlığı		,628			
D18-Tarımsal girişimciliğin geliştirilmesine ilişkin eğitim eksikliği	,532				
D19-Mevzuatın karışık olması		,446			
D20-Girdi maliyetlerinin yüksek oluşu			,539		
D21-Teknolojik altyapı ve donanım yetersizliği	,426				

Çizelge 4.16. Faktör analizi sonucunun varyans açıklaması

Bileşenler	İlk Özdeğer			Karesel Yüklemeler Toplamı Çıkarımı		
	Toplam	% Varyans	Kümülatif %	Toplam	% Varyans	Kümülatif %
1	14,016	20,313	20,313	14,016	20,313	20,313
2	5,834	8,455	28,768	5,834	8,455	28,768
3	4,037	5,850	34,618	4,037	5,850	34,618
4	3,244	4,701	39,319	3,244	4,701	39,319
5	2,439	3,535	42,854	2,439	3,535	42,854
6	2,074	3,006	45,860	2,074	3,006	45,860
7	1,983	2,873	48,733			
8	1,889	2,737	51,470			
9	1,793	2,598	54,068			
10	1,688	2,447	56,515			
11	1,583	2,294	58,810			
12	1,528	2,214	61,024			
13	1,374	1,992	63,016			
14	1,353	1,961	64,977			
15	1,305	1,892	66,869			
16	1,235	1,789	68,658			
17	1,194	1,731	70,389			
18	1,086	1,574	71,963			
19	1,078	1,563	73,525			
20	1,001	1,451	74,977			
21	,970	1,405	76,382			
22	,919	1,332	77,714			
23	,870	1,261	78,975			
24	,810	1,174	80,149			
25	,762	1,104	81,253			
26	,705	1,021	82,274			
27	,691	1,002	83,276			
28	,684	,992	84,268			
29	,662	,959	85,227			
30	,649	,941	86,168			
31	,598	,867	87,035			
32	,577	,836	87,871			
33	,567	,822	88,693			
34	,518	,751	89,444			

35	,511	,741	90,185			
36	,471	,683	90,868			
37	,439	,637	91,505			
38	,405	,587	92,091			
39	,390	,565	92,657			
40	,381	,552	93,208			
41	,355	,514	93,723			
42	,338	,490	94,213			
43	,302	,438	94,651			
44	,290	,421	95,071			
45	,280	,406	95,477			
46	,258	,374	95,850			
47	,256	,371	96,221			
48	,247	,358	96,579			
49	,234	,338	96,917			
50	,228	,331	97,248			
51	,195	,283	97,531			
52	,191	,277	97,808			
53	,167	,242	98,050			
54	,157	,227	98,277			
55	,150	,217	98,494			
56	,131	,190	98,684			
57	,122	,177	98,860			
58	,108	,157	99,017			
59	,105	,152	99,169			
60	,097	,140	99,309			
61	,090	,131	99,440			
62	,075	,109	99,548			
63	,065	,095	99,643			
64	,064	,093	99,736			
65	,052	,075	99,811			
66	,044	,064	99,875			
67	,037	,053	99,928			
68	,029	,043	99,971			
69	,020	,029	100,000			

Faktör 3; faktör yükleri 0,639 (T20) ile 0,331 (D15) arasında değişmektedir. Rotasyon değerleri incelendiğinde toplam varyansın % 5,850'sini açıkladığı görülmektedir. Özdeğeri 4,037'dir. Faktör 3'deki maddelerin içeriklerine bakıldığında bu faktöre “*Tarımsal girişimcinin ürün yetiştirme yaklaşımı*” adı verilebilir.

Faktör 4; faktör yükleri 0,494 (A04) ile 0,324 (A02) arasında değişmektedir. Rotasyon değerleri incelendiğinde toplam varyansın % 4,701'ini açıkladığı görülmektedir. Özdeğeri 3,244'dür. Faktör 4'deki maddelerin içeriklerine bakıldığında bu faktöre “*Tarımsal girişimcinin hedefleri*” adı verilebilir.

Faktör 5; faktör yükleri 0,521 (T08) ile 0,339 (D13) arasında değişmektedir. Rotasyon değerleri incelendiğinde toplam varyansın % 3,535'ni açıkladığı görülmektedir. Özdeğeri 2,439'dur. Faktör 5'deki maddelerin içeriklerine bakıldığında bu faktöre “*Tarımsal girişimcinin yatırım düşünceleri*” adı verilebilir.

Faktör 6; faktör yükü 0,399 (T06)'dur. Rotasyon değerleri incelendiğinde toplam varyansın % 3,006'sını açıkladığı görülmektedir. Özdeğeri 2,074'dür. Faktör 6'daki maddelerin içeriklerine bakıldığında bu faktöre “*Tarımsal girişimcinin kanuna yaklaşımı*” adı verilebilir.

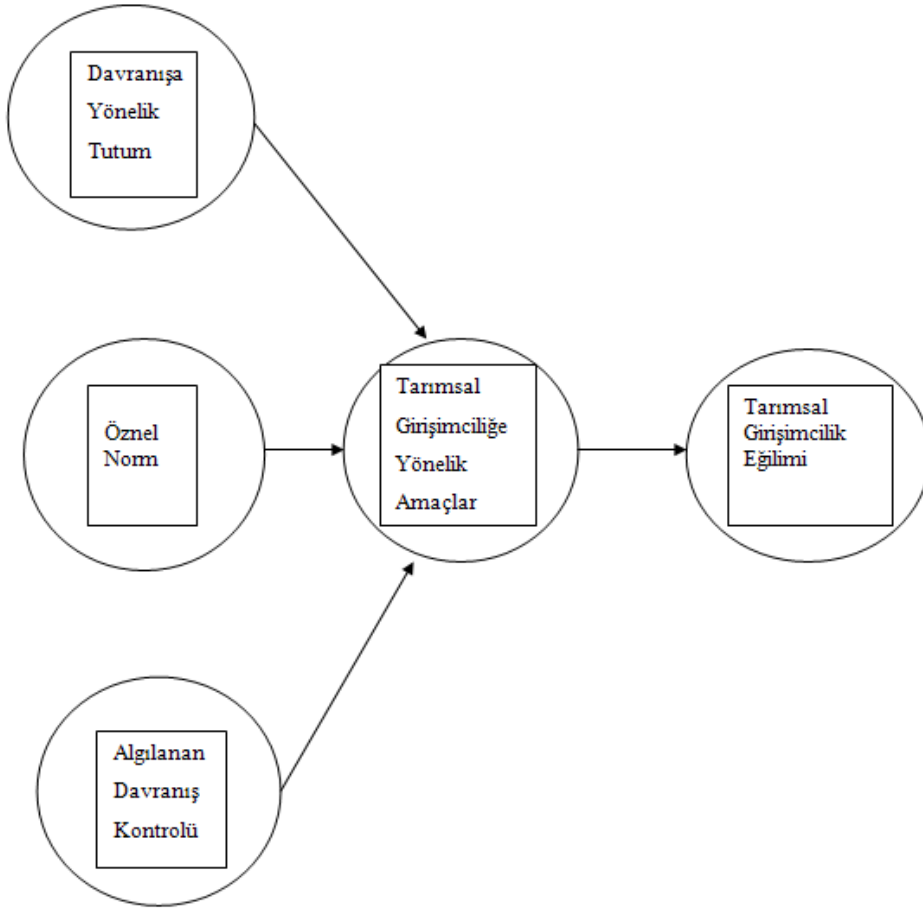
6 faktör toplam varyansın %45,860'nı açıklamaktadır.

Yapılan çalışmada faktör analizi sonucuna göre, en fazla yığılmanın “*Tarımsal girişimcinin kişisel özellikleri ve kendine güveni*”(faktör 1,%20,313) olarak tespit edilmiştir. Bunu ardından “*Tarımsal girişimcinin azmi ve başarı isteği*”, “*Tarımsal girişimcinin ürün yetiştirme yaklaşımı*”, “*Tarımsal girişimcinin hedefleri*”, “*Tarımsal girişimcinin yatırım düşünceleri*”ve “*Tarımsal girişimcinin kanuna yaklaşımı*” faktörleri öne çıkmıştır.

Tarımsal girişimcilik potansiyellerini belirlemede kullanılan 69 maddelik ölçekten rotasyon sonucu 6 faktör belirlenmiştir. Yapılan faktör analizi sonucu altı faktörün toplam varyansın %45,860'nı açıkladığından yapılan testin anlamlı olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırma verileri sonucunda faktör analizi sonucunda gruplara ayrılmıştır. Faktör analizinin ardından yapısal eşitlik modellemesi yapılarak gizil değişkenleri ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

İşletmecilerin Planlı davranış Teorisi tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol değişkenleri ve tarımsal girişicilik davranışına yönelik amaçları arasındaki ilişki yapısal eşitlik modeliyle incelenecektir. Planlı Davranış Teorisine Göre Yapılan Tarımsal Girişimciliğe Eğilim Modeli (şekil 4.1.) 'de verilmiştir.

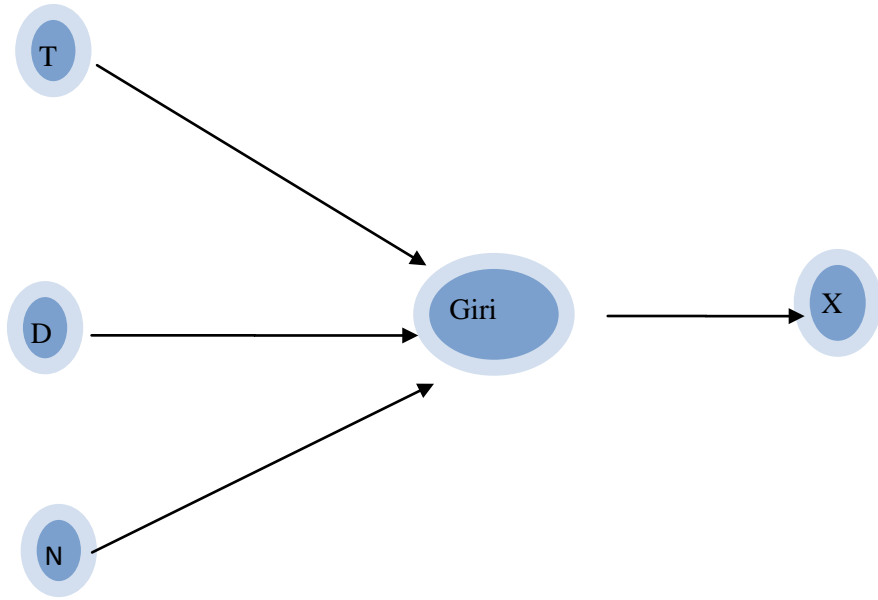

Şekil 4.1. Planlı davranış teorisine göre yapılan tarımsal girişimciliğe eğilim modeli

Yapılan çalışmada Davranışa Yönelik Tutum (Dyt),özel norm (On) ve Algılanan Davranış Kontrolü (Adk) değişkenleriyle tarımsal girişimciliğe yönelik amaçlar arasında ilişkinin yapısal modele sahip şekil şu şekilde yapılmıştır. Bu modelde “(T,N,D)” bağımsız gizil (latent) değişkenler ve “(Giri)” bağımlı gizil değişken olarak belirlenmiştir (Şekil4.1).

H0: Davranışa yönelik tutum ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçlar arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Davranışa yönelik tutum ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.2. Planlanmış tarımsal girişimciliğe eğilim için önerilen model

Analiz sonuçlarına bakıldığında, model χ^2 değeri (579.19: $p=1.00$) anlamlıdır. RMSEA değerinin 0,1'in altında çıkmasından dolayı kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Determinasyon katsayısı olan R^2 değeri ise 0,67'dir.

$$\text{Giri} = 0.78 * \text{Dyt} - 0.017 * \text{Adk} + 0.068 * \text{On}, \text{Errorvar.} = 0.33, R^2 = 0.67$$

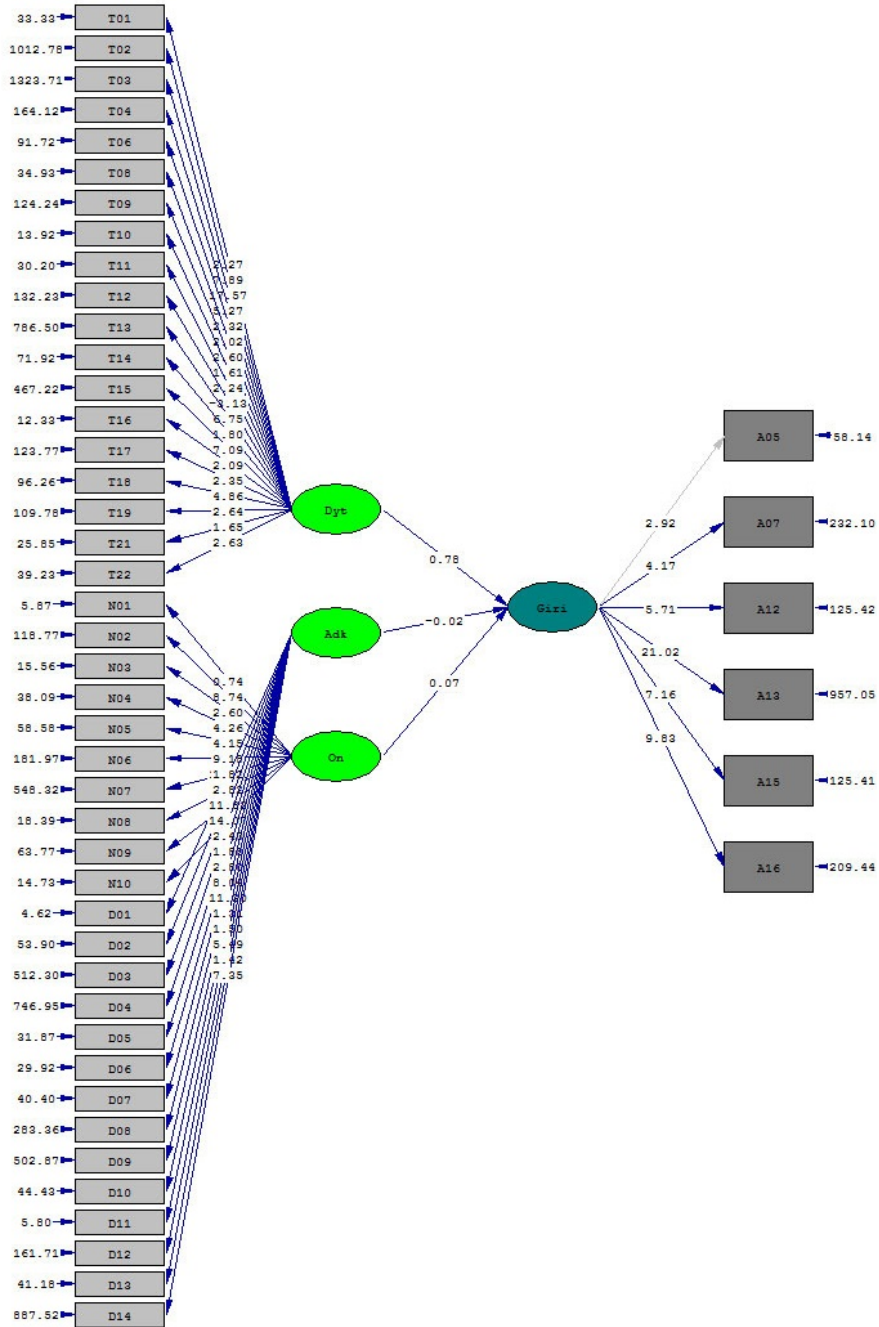
$$(0.36) \quad (0.43) \quad (0.33) \quad (0.23)$$

$$2.17 \quad -0.038 \quad 0.21 \quad 1.43$$

Çizelge 4.17. YEM uyum iyiliği sonuçları

Uyum Ölçütü	Hesap Değeri
Ki-kare (χ^2)	579.19 ($p=1.00$)
RMSEA	0.0
NFI	0.57
NNFI	4.08
CFI	1.00
GFI	0.80
AGFI	0.78

YEM analizi ile geliştirilen planlanmış tarımsal girişimcilik eğilim modeli şekil 4.3’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre en önemli etken davranışa yönelik tutumdur.

Şekil 4.3 Tüm değişkenlere YEM analizi uygulanması sonucu oluşan model

Planlanmış Tarımsal Girişimciliğe Eğilim Modeline ait yapısal eşitlik modelinin fonksiyonu yukarıda verilmiştir. Giziller arasında ilişkilerin algılanan davranış kontrol ve öznel norm dışında davranışa yönelik tutum istatistikî açıdan anlamlıdır.

Şekil 4.3'den bakıldığında; davranışa yönelik tutum ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçların değişkenleri arasındaki ilişki katsayısı 0.78 (Dyt →Giri); algılanan davranış kontrolü ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçların değişkenleri arasındaki ilişki katsayısı 0.02 (Adk → Giri) ; Öznel norm ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçların değişkenleri arasındaki ilişki katsayısı 0.07 (On → Giri) olarak yorumlanmıştır. Algılanan davranış kontrolü ve öznel normun yapısal modeldeki t istatistiğine bakıldığında anlamlı sonuç çıkmadığından değerlendirilmeye alınmayacaktır.

Çizelge 4.18. Yapısal model sonuçları(Giziller)

Giziller	Path Katsayısı	t değeri
Davranışa Yönelik Tutum	0.78	2.17
Algılanan Davranış Kontrolü	0.02	0.04
Öznel Norm	0.07	0.21

Çizelge 4.19. Planlanmış tarımsal girişimcilğe eğilimi YEM sonuçları

Değişkenler	Gizil	Path Katsayısı	t değeri
Sermayemi aşan riskler alırım.	Dyt	2.27	3.76
Diğer üreticilerden daha fazlasını yaparım.	Dyt	7.89	2.42
Çevremle sürekli iletişim halinde Olurum.	Dyt	17.57	4.54
Sözleşmeli üretimi az seviyede tutarım.	Dyt	5.27	3.92
Yasal boşlukları değerlendiririm.	Dyt	2.32	2.37
Tarım dışı faaliyet yatırımı yaparım.	Dyt	2.02	3.30
İşletmemde yeterli kontrol ve bakım yaparım	Dyt	2.60	2.28
Ürünü bilmiyorsa bile, çevremdekiler faydasını görmüşse ben de alıp deneyebilirim.	Dyt	1.61	4.10
Sadece bilinen ürünleri tercih ederim. Yeni ürün denemeler bana göre değil.	Dyt	2.24	3.89
İş hayatımda kendimi güvende hissedirim.	Dyt	3.13	2.66
Az getirisi olsa da çevreye dost ürünler tercih ederim.	Dyt	6.75	2.36
Aktif olarak internet kullanırım.	Dyt	1.80	2.08
Plan yaparım.	Dyt	7.09	3.17
Tarım dışı yatırım yaparım.	Dyt	2.09	5.45
Uygun alet, ekipmana sahip olurum.	Dyt	2.35	2.07
En yüksek karı elde ederim.	Dyt	4.86	4.64
Daha az risk alırım.	Dyt	2.64	2.46
Sigortamı yaptırım.	Dyt	1.65	3.14
Kendi kaynaklarımı en üst düzeyde Kullanırım.	Dyt	2.63	4.00
Çevremdeki kişiler benim tarımsal girişimci olduğumu bilir.	On	0.74	3.04
Çevremdeki kişiler benim en iyi Tarımsal işletmeye sahip olduğumu düşünür.	On	8.74	7.17

Çevremdeki kişiler benim tarımda yenilikçi olduğumu bilir.	On	2.60	6.13
Çevremdeki kişiler benim lider ruha sahip olduğumu düşünür.	On	4.26	6.37
Çevremdeki kişiler benim her işe rahat odaklandığımı bilir.	On	4.15	5.18
Ailemdeki kişiler benim tarımsal girişimci olduğumu bilir.	On	9.18	6.29
Ailemdeki kişiler benim en iyi tarımsal işletmeye sahip olduğumu düşünür.	On	19.91	7.49
Ailemdeki kişiler benim tarımda yenilikçi olduğumu bilir.	On	3.46	7.21
Ailemdeki kişiler benim lider ruha sahip olduğumu düşünür.	On	6.44	7.20
Ailemdeki kişiler benim her işe rahat odaklandığımı bilir.	On	2.37	5.79
Tarımsal sermayeyi temin etme	Adk	1.82	7.35
İş fikrini belirleme	Adk	2.82	3.75
Tarımsal Pazar araştırması	Adk	11.82	4.96
Tarımsal ürünü üretme	Adk	14.07	4.90
Tarımsal hizmeti üretme	Adk	2.40	4.12
Tarımsal Pazar potansiyeli	Adk	1.88	3.38
Motivasyon	Adk	2.80	4.25
Sektörel bilgi ve tecrübe	Adk	8.04	4.58
Kurulacak işin üretim alanı/hizmet alanı	Adk	11.20	4.76
Tarımsal iş fikri oluştururken yenilik sağlamak	Adk	1.31	1.97
İletişim fikri	Adk	1.50	5.79
Devlet desteği	Adk	5.49	4.18
Depolama tesisleri	Adk	1.42	2.21
Ulaşımın olmaması	Adk	7.35	2.46

YEM analizi sonuçları anlamlı olmadığı için tekrar öznel norm değişkenleri çıkarılarak uygulama yapılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, model χ^2 değeri (555.74 ; P = 0.0) anlamlıdır. RMSEA değeri 0,16'dır. Değişkenlik katsayısı olan R² değeri ise 0,54'dür.

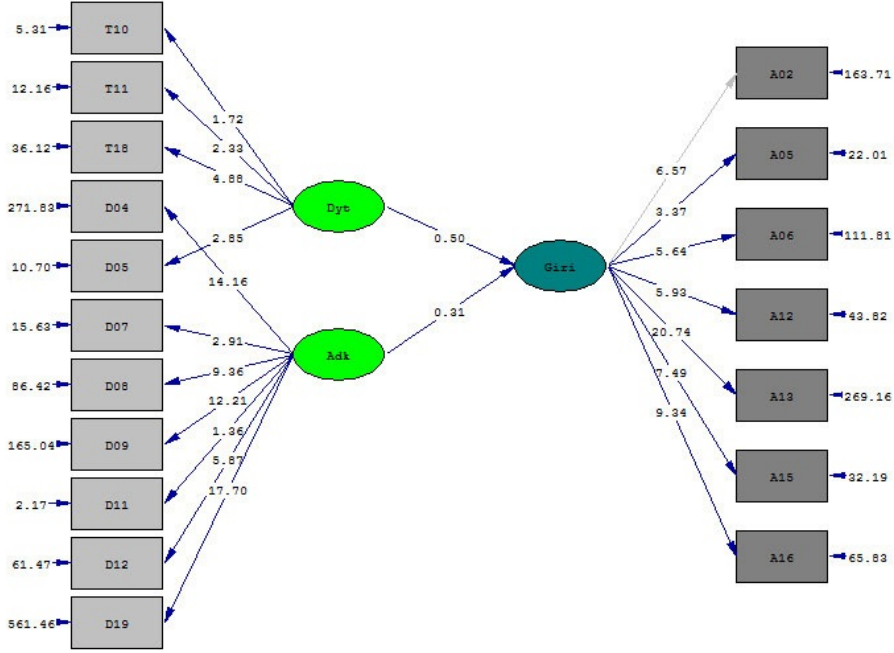
$$\text{Giri} = 0.50 * \text{Dyt} + 0.31 * \text{Adk}, \text{Errorvar.} = 0.46, R^2 = 0.54$$

(0.17)	(0.14)	(0.19)
2.98	2.13	2.34

Çizelge 4.20. Öznel norm değişkenlerinin çıkarılmasıyla uygulanan YEM uyum iyiliği sonuçları

Uyum Ölçütü	Hesap Değeri
Ki-kare (χ^2)	555.74 ; P = 0.0
RMSEA	0.16
NFI	0.46
NNFI	0.42
CFI	0.50
GFI	0.66
AGFI	0.56

YEM analizi ile geliştirilen planlanmış tarımsal girişimcilik eğilim modeli Şekil 4.4'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre en önemli etken davranışa yönelik tutumdur.

Şekil 4.4 Öznel norm değişkenleri çıkarılarak YEM analizi uygulaması sonucu oluşan model

Planlanmış Tarımsal Girişimciliğe Eğilim Modeline ait yapısal eşitlik modelinin fonksiyonu yukarıda verilmiştir. Giziller arasında ilişkilerin davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü istatistikî açıdan anlamlıdır. Şekil 4.4'den bakıldığında; davranışa yönelik tutum ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçların değişkenleri arasındaki ilişki katsayısı 0.50 ($Dyt \rightarrow Giri$); algılanan davranış kontrolü ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçların değişkenleri arasındaki ilişki katsayısı 0.31 ($Adk \rightarrow Giri$) olarak yorumlanmıştır. Davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolünün yapısal modeldeki t istatistiğine bakıldığında anlamlı sonuç çıkmıştır.

Çizelge 4.21. Öznel norm değişkenlerinin çıkarılmasıyla uygulanan Yapısal Model Sonuçları(Giziller)

Giziller	Path Katsayısı	t değeri
Davranışa Yönelik Tutum	0.50	2.98
Algılanan Davranış Kontrolü	0.31	2.13

Başlangıçta D05 davranışa yönelik tutumu gösterirken analiz sonrası diyagramda algılanan davranış kontrolü göstermektedir. Yapılan analiz sonucu LISREL bu sonucu vermiştir. Bu sonuca göre hipotezlerden H_0 red edilir H_1 kabul edilir.

H_0 : Davranışa yönelik tutum ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçlar arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Davranışa yönelik tutum ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çizelge 4.22. Öznel norm değişkenlerinin çıkarılması sonucu Planlanmış Tarımsal Girişimciliğe Eğilimi YEM sonuçları

Değişkenler	Gizil	Path Katsayısı	t değeri
T10-Ürünü bilmiyor olsam bile, çevremdekiler faydasını görmüşse ben de alıp deneyebilirim.	Dyt	1.72	6.31
T11-Sadece bilinen ürünleri tercih ederim. Yeni ürün denemeler bana göre değil.	Dyt	2.33	5.81
T18-En yüksek karı elde ederim.	Dyt	4.88	6.73
D04-Tarımsal ürünü üretme	Adk	14.16	7.49
D05-Tarımsal hizmeti üretme	Dyt	2.85	7.06
D07-Motivasyon	Adk	2.91	6.66
D08-Sektörel bilgi ve tecrübe	Adk	9.36	8.37
D09-Kurulacak işin üretim alanı/hizmet alanı	Adk	12.21	8.05
D11-İletişim fikri	Adk	1.36	7.91
D12-Devlet desteği	Adk	5.87	6.74
D19-Mevzuatın karışık olması	Adk	17.70	6.73

Planlanmış Tarımsal Girişimciliğe Eğilim YEM sonuçlarında en yüksek katsayı mevzuatın karışık olmasıdır. Sonrasında tarımsal ürün üretme, kurulacak işin üretim alanı/ hizmet alanı öne çıkmaktadır. Davranışa yönelik tutumlarda ise “En yüksek karı elde ederim (4.88)” ifadesiyle tarımsal girişimcilik eğiliminde ön plana çıkmıştır. Tarımsal girişimcilik eğiliminde öne çıkan maddelerin geliştirilmesiyle tarımsal girişimcilik eğilimi oluşturulabilir.

İşletmelerin tarımsal girişimciliğe yönelik öznel normlarına bakıldığında işletmeciler aileleri ve çevreleri tarafından yenilikçi olduklarını söyleseler de buna dair yaptıkları yenilikler görülememektedir. Bu da işletmecilerin özgüvenli olduklarını aileleri ve çevreleri tarafından saygı duyulduklarını ifade etmişlerdir. En iyi tarımsal işletmeye sahip olmadıklarını fakat işletmelerine özen gösterdiklerini kendi işletmelerininse iyi olduğunu belirtmişlerdir.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmayla öncelikle tarımsal işletme sahiplerine ait genel bilgiler belirlenmeye çalışılmış, faktör analizi yapılarak işletmecilerin tarımsal girişimcilik potansiyelleri gruplara ayrılarak özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna ek olarak planlı davranış teorisine göre yapılan yapısal eşitlik modellemesi uygulanarak davranışa yönelik tutum ve tarımsal girişimciliğe yönelik amaçlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

İşletmecilerin genel özelliklerine bakıldığında, faaliyet alanına göre sınıflandırılan işletmeciler en büyük yaş ortalamasına üreticilerin 49, en küçük yaş ortalamasına proje hazırlayan firmaların 32 ile sahip olduğu görülmektedir. Eğitim seviyeleri incelendiğinde en düşük eğitim seviyesi ortalaması üreticilerde yedi yıl olarak belirlenirken en yüksek eğitim seviyesi ortalaması proje hazırlayan firmalarda 14 yıl olarak tespit edilmiştir. Ailede tarımda çalışan kişi sayısının az olduğu tespit edilmiştir. İşletmecilerin eğitimini yurtdışında tamamlayan kişilerin %2'nin altında kaldığı görülmüştür. İşletmecilerin üyelik durumlarına bakıldığında tarımsal kooperatife üreticilerin yarısından fazlasının, bayilerin %28,6'sının, ürün işleyen firmaların %16'sının üye olduğu, proje hazırlayan firmaların işlerinden dolayı hiçbirinin üye olmadığı belirlenmiştir. Ziraat odasına üreticilerin ve bayilerin yarısının, ürün işleyen firmaların ise yarısından fazlasının üye olduğu proje hazırlayan firmaların ise %14'nün üye olduğu tespit edilmiştir. İşletmecilerin ticaret odasına %76'sının üye olmadığı saptanmıştır. İşletmecilerin yarısından fazlasının tarım dışından sağlanan geliri olmadığı, kredi kullanmayı düşünenler yarısından fazla olmakla beraber gelecek sene de kullanmayı düşünenlerin geçen senede kullandıklarını ifade ederlerken kredisiz işlerine devam etmelerinin zor olduğu görülmektedir.

İşletmecilerin büyük çoğunluğunun organik üretim yapmadığı ve organik sertifikası olmadığı tespit edilmiştir. Arazi varlıklarına bakıldığında ise ürün işleyen firmaların toplam arazi varlığına en fazla sahip olduğu görülürken işlenen arazi varlığına sahip en fazla üreticiler olduğu belirtilmiştir.

İşletmecilerin sahip oldukları hayvan varlıklarına bakıldığında kümes hayvan varlığına en fazla üreticiler sahip olurken, ürün işleyen firmaların en fazla büyükbaş hayvan varlığına sahip olduğu görülmektedir. İşletmecilerin büyük çoğunluğu tarımla uğraşmayı sevdiğini ifade etmişlerdir. Meslek deneyimi en

fazla 25 yıl ile üreticilerde olurken,8 yıl ile en az proje hazırlayan firmalarda olduğu görülmektedir.

İşletmecilerin tarımsal girişimcilik davranışına yönelik amaçları incelendiğinde; üreticiler en yüksek kârı elde etmeyi hedeflediklerini, en düşük düzeyde masraf yapmak istediklerini, borçlarını ödemek istediklerini ve üretim süreçlerinin her safhasını kontrol etmek istediklerini belirtmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar daha iyi tarımsal girişimci olmak istediklerini nitelikli eleman sayılarını arttırmayı düşündüklerini, daha fazla arazi işlemek istediklerini, yeni alet- makine satın almak istediklerini ifade etmişlerdir. Bayiler gelecek yılda işletmelerini büyütme istediklerini, önümüzde ki yıllarda teknolojiyi takip eden ve uygulayan bir işletmeye sahip olmayı istediklerini belirtmişlerdir. Ürün işleyen firmalar en yüksek kârı elde etmeyi hedeflediklerini, çevreleri tarafından örnek alınmak istediklerini ifade etmişlerdir.

İşletmelerin tarımsal girişimcilik davranışına yönelik tutumları incelendiğinde; üreticiler sermayelerini aşan riskler almaktan korkmadıklarını başka da alternatiflerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Proje hazırlayan firmalar diğer işletmecilerden daha iyi tarımsal girişimci olduklarını belirtmişlerdir. Üreticiler ve ürün işleyen firmalar inandıkları ürünleri denemekten çekinmediklerini ve yenilikçi olduklarını ifade etmişlerdir. Ürün işleyen firmalar ve proje hazırlayan firmalar iş hayatlarında kendilerini güvende hissettiklerini belirtmişlerdir.

İşletmelerin tarımsal girişimciliğe yönelik algılanan davranış kontrolüne bakıldığında işletmecilerin ekonomik anlamda başarılarını arttırmaya yönelik imkânları incelendiğinde; İşletmecilerin hepsi tarımsal sermaye temininin kolay olduğunu söylemişlerdir. Proje hazırlayan firmalar tarımsal pazar araştırmasını rahatlıkla yapabildiklerini, yaptıkları işte motive olma imkânına sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Üreticiler, bayiler ve ürün işleyen firmalar girdi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı işlerini kısıtladıklarını belirtmişlerdir. Üreticiler kredi ve finansman azlığı sıkıntısı çektiklerini desteksiz işlerinin yürümediğini ifade etmişlerdir.

İşletmelerin tarımsal girişimciliğe yönelik öznel normları incelendiğinde; proje hazırlayan firmaların yenilikçi, her işe rahat odaklandıklarını, lider ruha sahip olduklarını, tarımsal girişimci olduklarını çevreleri ve aileleri tarafından bilinen özellikler olduğunu ifade etmişlerdir.

İşletmelerin tarımsal girişimciliğe yönelik davranışsal inançları incelendiğinde; proje hazırlayan firmalar ailelerine daha fazla vakit ayırmak ve işletmelerini örnek bir işletme haline getirmek, daha rahat koşullarda yaşamlarını sürdürmek, meslektaşlarının saygılarını kazanmak istedikleri için tarımsal girişimci olmak istediklerini ifade etmişlerdir. Üreticiler ve bayiler daha rahat koşullarda yaşamlarını sürdürmek istedikleri için tarımsal girişimci olmak istediklerini belirtmişlerdir. İşletmecilerin tarımsal girişimciliğe yönelik amaç, tutum, davranış ve inançları incelendikten sonra, proje hazırlayan firmaların yaptıkları işte yenilikçi, lider ruha sahip, kendi kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirdiklerini, pazar araştırma sıkıntısı olmadıklarını, çevrelerinde örnek alınmak istediklerini, her işi kolaylıkla yapabildikleri saptanmıştır. Bütün bu ifadeler proje hazırlayan firmaların tarımsal girişimci olduğunu göstermektedir.

Faktör analizi sonuçlarına göre Aydın ili tarımsal girişimcilik potansiyelini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılarak 6 gruba ayrılmıştır. Bu faktörler kendi özellikleri açısından ortak değerler içermektedir. Bunlar; Tarımsal girişimcinin kişisel özellikleri ve kendine güveni, Tarımsal girişimcinin azmi ve başarı isteği, Tarımsal girişimcinin ürün yetiştirme yaklaşımı, Tarımsal girişimcinin hedefleri, Tarımsal girişimcinin yatırım düşünceleri, Tarımsal girişimcinin kanuna yaklaşımıdır. Tarımsal girişimcinin kişisel özellikleri ve kendine güveni, varyansı en fazla açıklayan grup olduğu görülmektedir. Burada tarımsal girişimcinin kişisel özellikleri ve kendine güveninin tarımsal girişimcilik potansiyelini belirlenmesinde önemli payı olduğu tespit edilmiştir.

Yapısal eşitlik modeli uygulaması sonucunda planlanmış tarımsal girişimcilik eğilimine etki eden en yüksek katsayıya sahip olan davranışa yönelik tutum olduğu görülmektedir. Planlı davranış teorisinde davranışa yönelik tutum, algılanan davranış kontrolü ve öznel normun davranışı belirlediği fakat bu teoriye göre oluşturulan tarımsal girişimcilik eğiliminde sadece davranışa yönelik tutumun etki ettiği görülmektedir. Buradan işletmecilerin kendi tutumlarını daha fazla önemsedikleri söylenebilir

Dünyan'ın hiçbir yerinde olmayan bereketli ve güzel topraklarımızın kıymetinin bilinmesi ve mevcut potansiyelimizi korumak ve geliştirmek için kırsal alanda ciddi bir yapılanmaya ihtiyaç vardır. İşletmecilerimizin hepsinin kendine has düşünceleri olmakla beraber başka insanların da düşüncelerine ihtiyaçları vardır. Her insan tipinde olduğu gibi "En doğrusunu ben bilirim" anlayışından uzak

durulması gerekmektedir. Bu anlayıştan uzaklaşarak işletmecilerimizin dışarıdan destek alarak kendi girişimci ruhlarını daha net ortaya çıkarabileceklerdir. Bu esnada kendilerine ve çevrelerine katkı sağlayarak bir dönüşüm içerisine girerek kırsal alanda kalkınmayı sağlayarak ekonomiye büyük katkılar sağlamış olacaklardır. Böylece mevcut olan varlığı korumakla beraber geliştirme imkânlarına da sahip olabiliriz.

İşletmecilerin tutumlarına yönelik daha ayrıntılı çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmaların ışığında düzenlemeler yapılarak yöreye fayda sağlanılabilir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. 1991. The theory of planned behavior, *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2): 179–211.
- Alsos, G. A., Carter, S., Ljunggren, E., and Welter, F. 2011. “Introduction: Researching Entrepreneurship in Agriculture and Rural Development”, **The Handbook Of Research On Entrepreneurship In Agriculture and Rural Development** (Ed. Gry Agnete Alsos, Sara Carter, Elisabet Ljunggren and Friederike Welter), Edward Elgar Publishing Limited, UK.
- Aybek, A., Hurşitoğlu, Ç. 2002. Kahramanmaraş yöresi tarım işletmelerinin mekanizasyon özellikleri ve bu özellikler arası ilişkiler. **Kahramanmaraş Şütçü İmam Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi**, 5(2): 105-113.
- Aydemir, C., Pıçak, M. 2008. Ekonomik Gelişme Sürecinde Tarım-Sanayi İlişkilerinin Sektörler Arası Bütünleşmeye Etkileri. **D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, 10: 129-147.
- Aykan, E. 2004. Kayseri’de faaliyet gösteren girişimcilerin liderlik özellikleri. **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 17: 213-224.
- Avşar, M. 2007. Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması, Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Ayyıldız, H., Cengiz, H. 2006. Pazarlama modellerinin testinde kullanılacak yapısal eşitlik modeli(YEM) üzerine kavramsal bir inceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 11(1): 63-84.
- Bayrakdar, S. 2011. Avrupa Birliği Mesleki Eğitim Programlarında Girişimcilik Eğitimlerinin Ekonomik Kalkınmadaki Önemi. **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 12: 245-264.
- Bollman, R. D., Bryden, J. M. 1997. Rural employment: an international perspective, ISBN: 0-85199-198-X, Canada.

- Büyüker İşler, D. 2008. Konaklama İşletmelerinde E-İş Sürecinin Adaptasyonunun Teknoloji Kabullenme Modeli ve Planlı Davranış Teorisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Isparta.
- Can, F. 2009. Yakın İlişkilerde Sosyal Ağın İlişki Nitelikleri ile Bağlantısı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Cankurt, M. 2008. Aydın Yöresinde Çiftçilerin Traktör Talebi, Satın Alma Davranışları ve Kullanım Memnuniyetinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, İzmir, 2008.
- Cantillon, R. 1725. An Essay on Economic Theory, (Çev.) Chantal Saucier, Mises Institute, 254, Alabama.
- Çeken, H., Karadağ, L., Dalgın, T. 2007. Kırsal kalkınmada yeni bir yaklaşım kırsal turizm ve Türkiye'ye yönelik teorik bir çalışma. **Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, 8(1): 1-14.
- Çetin, M. 2006. Teori Ve Uygulamada Bölgesel Sürdürülebilir Kalkınma. **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 7:1.
- Çolak, M. 2010. Eğitim ve beşeri sermayenin kalkınma üzerine etkisi. **Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, 11: 3.
- Dbeys Durğan, A., Engindeniz, S. 2011. Tarımsal üretimde şirketleşme üzerine üretici görüş ve tutumları: izmir örneği. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 48(3): 191-201.
- Demir, U. 2008. Girişimcilik. Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği (Serpil Döm), Detay Yayıncılık, pp. 1-34, Ankara.
- Doğru, C. 2008. Osmanlı toplumunda kapitalist-girişimci sınıfın ve insan tipinin oluşumunu engelleyen faktörler. Atatürk Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 11: 75-91.

- Durak, İ. 2011. Girişimciliği etkileyen çevresel faktörlerle ilgili girişimcilerin tutumları: bir alan araştırması. **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 9: 194-213.
- Durukan, T. 2007. Dünden bugüne girişimcilik ve 21. yüzyılda girişimciliğin önemi. **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2: 25-37.
- Erten, S. 2001. Çevre Eğitiminde Planlanmış Davranış Teorisinin Kullanılması. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 20: 73-79.
- Erten, S. 2002. Planlanmış davranış teorisi ile uygulamalı öğretim metodu. **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 19: 217-233.
- Eser, K., Gökmen Ekiz, Ç. 2009. Beşeri sermayenin ekonomik gelişme üzerindeki etkileri: Dünya deneyimi ve Türkiye üzerine gözlemleri. **Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi**, 1: 41-56.
- Eymen, U. 2007. SPSS Kullanma Klavuzu. İstatistik Merkezi, 168, Türkiye.
- Geka, 2010. TR32 Düzey 2 Bölgesi Aydın - Denizli – Muğla 2010 - 2013 Bölge Planı
- Gökçe, O. 2010. Tarımsal girişimcilik ve Kahramanmaraş'ta tarımsal girişimciliğin geliştirilmesi üzerine bir inceleme. **Kahramanmaraş Sempozyumu**, Cilt III. (6-8 Mayıs 2004), pp. 1215-1223, Kahramanmaraş.
- Gülçubuk, B., Yıldırak, N., Kızılaslan, N., Özer, D., Kan, M., Kepoğlu, A. 2010. Kırsal kalkınma yaklaşımları ve politika değişimleri. **Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Kongresi**, (11-15 Ocak 2010), Ankara.
- İnceoğlu, M. 2010. İnsan davranış modelleri. Tutum Algı ve İletişim, pp. 109-162, İstanbul.
- Kaç, G., Amado, S., Kıkıcı, İ., Cilasin, S., Dağ, E., Leylek, İ., Şahin, Ö. 2009. Organ bağışına yönelik tumların planlı davranış kuramı çerçevesinde incelenmesi. **Türk Psikoloji Dergisi**, 24(64): 78-91.

- Kalkan, A. 2011. Kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir uygulama. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 14: 189-206.
- Kapı, H. 2008. Sosyal sermaye ve organizasyonların öngörü yeteneğini geliştirme gücü. **Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi**, 22: 259-288.
- Karataş, M., Çankaya, E. 2010. İktisadi Kalkınma Sürecinde Beşeri Sermayeye İlişkin Bir İnceleme. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 3: 29-55.
- Kayacan, B., Gültekin Y. 2012. Yapısal eşitlik modellemesinin (Yem) Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunların Çözümlemesinde Kullanımı. **III. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi**, (18-20 Ekim 2012), pp. 1-15, İstanbul.
- Kocagöz, E., Dursun, Y. 2010. Algılanan davranışsal kontrol , ajzen'in teorisinde nasıl konumlanır? Alternatif model analizleri. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, 12(19): 139-152.
- Kydd, J., Dorward, A. 2004. Implications of market and coordination failures for rural development in least developed countries, *Journal of International Development*, 16 (7): 951-970.
- Leatherman, J. C., Marcouiller D. W. 1996. Persistent Poverty and Natural Resource Dependence: Rural Development Policy Analysis That Incorporates Income Distribution, *Journal of Regional Analysis and Policy*, 26 (2): 73-93.
- Lauwere, C. C. 2005. The role of agricultural entrepreneurship in Dutch agriculture of today. **Agricultural Economics**, 33: 229-238.
- McElwee, G. 2006. Farmers as Entrepreneurs: Developing Competitive Skills, **Journal of Developmental Entrepreneurship**, 11 (3):187-206.

- Mcelwee, G. 2008. A Taxonomy of Entrepreneurial Farmers. **International Journal of Entrepreneurship and Small Business**, 3: 465-478.
- Mıhçı, H. 1996. Kalkınma:bir terim neyi anlatır?. *Ekonomik Yaklaşım*, 7: 65-86.
- Muzaffar, H. Dinamik Çevrede Girişimci Odaklılık, Dinamik Kabiliyetler ve İşletme Performansı Arasındaki İlişki. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Moseley, J. M. 2003. Rural Development: Principles and Practice, SAGE Publications, ISBN:0 7619 4766 3, London.
- OECD, 1994. Ülke Tarım Politikaları ve Ticareti, Paris.
- Okay, Ş., Karahan, M. 2010. Küçük ölçekli işletmelerin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir alan araştırması: Denizli ili örneği. **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 14(1): 292-304
- Öktem, M., Aydın, M., Ekinci, S. 2007. Türkiye’de girişimciliğin geliştirilmesinde KOSGEB’in rolü ve önemi: uygulamalı bir çalışma. *Sosyo Ekonomi*, 1: 48-76.
- Öneren, M. 2012. İç Anadolu bölgesindeki genç nüfusun girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma. **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 7: 7-28.
- Özer, M. 2001. Girişimci sınıf, iktisadi hayat ve siyaset. **Gaziantep Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 3: 165-206.
- Özgüven, N. 2013. Tüketicilerin mobil reklamcılığı kabullenmelerinde etkili olan faktörler üzerine bir uygulama. **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 11: 7-28.
- Özkul, G. 2008. Girişimcilik Teorileri ve Girişimci Tipleri: Antalya-Burdur-Isparta İllerinde (İbbs Düzey 2 Tr61 Bölgesinde) İmalat Sanayi Kobi’lerindeki Girişimciler Üzerine Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Özyakışır, D. 2011. Beşeri sermayenin ekonomik kalkınma sürecindeki rolü: Teorik bir değerlendirme. **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 6: 46-71.

- Öztürk, Ş. 2009. Kırsal Kalkınma Yaklaşımları ve Küçük Meta Üretimi. **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2: 173-188.
- Polat, F. 2011. Yemeklik Yağ Sektöründe Tüketici Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Rostow, W. 1961. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. Cambridge : Cambridge University Press.
- Schumpeter, J. 1949. The Theory of Economic Development (German original 1912). Cambridge MA: Harvard University Press.
- Şenel, Z., Gürel, A. 2010. Kırsal kalkınma açısından iletişim ve girişimcilik ilişkisi. II. Trakya Bölgesi Kalkınma-Girişimcilik Sempozyumu, CiltI. (1-2 Ekim 2010), pp. 597-604, Kırklareli.
- Şimşek, Ö. 2007. Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş (Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları). Ekinoks, 212, Ankara.
- Tolunay, A., Akyol, A. 2006. Kalkınma Ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar Ve Tanımlar. **Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, 2: 116-127.
- Turan, A. 2011. İnternet alışverişi tüketici davranışını belirleyen etmenler: Planlı davranış teorisi (TPB) ile ampirik bir test. **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 12(1): 128-143.
- Türkan, Y., Manısalı, E., Çelikkol, M. 2009. Türk imalat sektöründe altı sigma proje başarısına etki eden kritik başarı faktörlerinin analizi. **Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi**, 27: 105-117.
- Usluel, E., Mazman, S. 2010. Eğitimde yeniliklerin yayılımı, kabulü ve benimsenmesi sürecinde yer alan öğeler: Bir içerik analizi çalışması. **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 3: 60-74.
- Vesala, H. T., ve Vesala, K. M. 2006. Entrepreneurs and producers: Identities of Finnish Farmers in 2001 and 2006, **Journal of Rural Studies**, 26 (1): 21-30.

- Yavilioğlu, C. 2002. Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi Ve Kavramsal Kökenleri. **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 3: 59.
- Yazıcıoğlu, İ., Sökmen, A., Sökmen A. 2011. Şirket İçi Girişimcilik: Adanada'ki Sanayi Kuruluş Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 25: 273-283.
- Yıldız, S. 2007. Girişimcilik. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Kahramanmaraş.
- Yılmaz, E., Sünbül, A. 2009. Üniversite öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 21: 195-203.
- Weber, M. 1999. Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu, (Çev.) Zeynep Gürata, Ayraç Yayınevi, Ankara.

EKLER

Ek 1 Anket Soru Formu

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ

TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ

AYDIN İLİ TARIM SEKTÖRÜNÜN GİRİŞİMCİLİK YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Anket No:

.../.../2012

Adnan Menderes Üniversite Ziraat Fakültesinde Tarım Ekonomisi Bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Tez çalışmam için sizlerin de görüşlerinizi almak istiyorum. Bu nedenle aşağıda 15-20 dakikanızı alacak bir anket bulunmaktadır. Bu ankette yer alan tüm bilgiler sadece araştırma amaçlı olup bilgilerinizin gizli kalacağını belirtmek isterim. Kıymetli zamanınızı ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Zir. Müh. Büşra HORASAN

İl :	1. (...)
İlçe :	2. (...)
Köy :	3. (...)

1. GENEL BİLGİLER

Adınız-Soyadınız:	2. (...)
Yaşınız (yıl):	3. (...)
Eğitim durumunuz:	4. (...) yıl
Ailenizde kaç kişi tarımla çalışıyor?	5. (...)
Cinsiyet (Erkek:1 Kadın:2)	6. (...)
Medeni durumunuz:	7. (...)
Babanızın mesleği:	8. esnaf (...)
	9. memur (...)
	10. çiftçi (...)
	11. işçi (...)
Annenizin mesleği:	12. esnaf (...)
	13. memur (...)
	14. çiftçi (...)
	15. işçi (...)
	16. ev hanımı (...)
Doğum yeriniz ?	17. (.....)
Tarımsal kooperatife üyeliğiniz var mı? (1: evet 2: hayır)	18. (...)
Ziraat odasına üye misiniz? (1: evet 2: hayır)	19. (...)
Ticaret odasına üye misiniz? (1: evet 2: hayır)	20. (...)
Tarım dışından sağlanan geliriniz var mı? (1: evet 2: hayır)	21. (...)
Kredi kullanıyor musunuz? (1: evet 2: hayır)	22. (...)
Geçen sene kredi kullandınız mı? (1:evet 2:hayır)	23. (...)
Gelecek sene kredi kullanmayı düşünüyor musunuz ?(1: evet 2: hayır)	24. (...)
Organik ürün üretim yapıyor musunuz? (1: evet 2: hayır)	25. (...)
Organik ürün sertifikanız var mı? (1: evet 2: hayır)	26. (...)
Eğitiminizin herhangi bir aşamasını yurtdışında tamamladınız mı? 1: evet 2: hayır	27. (...)

2. FAALİYET ALANI

1. Birincil meslek: (.....)
2. İkincil meslek: (.....)

BİTKİSEL	(...)
Ürün işleme	(...)
Depolama	(...)
Ticaret	(...)
Makine kiralama	(...)
HAYVANSAL	(...)
Ürün işleme	(...)
Depolama	(...)
Ticaret	(...)
Makine kiralama	(...)

3. ÜRETİM DESENİ

Ürettiğiniz ürünler	Üretim alanı (dekar)
13.	14.
15.	16.
17.	18.
19.	20.
21.	22.
23.	24.

4. İŞLETME İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Toplam arazi varlığınız:	25. (.....)da
Toplam işlenen arazi varlığınız:	26. (.....)da
Sulanan arazi varlığınız:	27. (.....)da
Sulanmayan arazi varlığınız:	28. (.....)da
Traktör varlığınız:	29. (...)
Kendi Traktörüm:	30. (...)
Kiraladığım Traktör	31. (...)
Ortaklaşa Kullandığım Traktör:	32. (...)
Hayvan varlığınız:	33. (...)
Kümes hayvan sayısı:	34. (.....)
Büyükbaş hayvan varlığınız:	35. (.....) baş
Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?	36. (.....)
Tarımla uğraşmayı seviyor musunuz? 1:evet 2: hayır	37. (.....)

5. TARIMSAL GİRİŞİMCİLİK DAVRANIŞINA YÖNELİK AMAÇLAR

“ İşletmenizde yeni yöntemler uygulayarak, işletmenizin ekonomik anlamda başarınızı arttırmayı Amaçlamanıza yönelik ifadelere katılma düzeyinizi belirleyiniz.”

1: Hiç mümkün değil 2: Mümkün değil 3: Çok az mümkün 4: Ne mümkün ne mümkün değil 5: Biraz mümkün 6:Mümkün 7: Oldukça mümkün	
Gelecek yılda işletmemi büyütürüm.	38. (...)
Önümüzde ki 5 yıl içerisinde organik üretime geçerim.	39. (...)
Çevreye dost ürünler yetiştiririm.	40. (...)
Gelecek yılda yeni bir işletme kurarım.	41. (...)
Nitelikli eleman sayımı arttırırım.	42. (...)
En yüksek kâr'ı elde etmek isterim.	43. (...)
Mevcut araziyi elimde tutmak ve korumak isterim.	44. (...)
En düşük düzeyde masraf yapmak isterim.	45. (...)
Daha fazla arazi işlemek isterim.	46. (...)
Borçlarımı ödemek isterim	47. (...)
Yeni alet-makina satın almak isterim.	48. (...)
İşletmemin çevremde örnek alınmasını sağlarım.	49. (...)
Sadece zevk için üretim yaparım.	50. (...)
Hayal ettiğim işletmeyi kurarım.	51. (...)
Önümüzdeki yıllarda teknolojiyi takip eden ve uygulayan bir işletmenin olmasını isterim	52. (...)
Üretim sürecinin her safhasını kontrol ederim.	53. (...)

6. TARIMSAL GİRİŞİMCİLİK DAVRANIŞINA YÖNELİK TUTUMLAR

“ İşletmenizde yeni yöntemler uygulayarak, işletmenizin ekonomik anlamda başarınızı Arttırmanıza yönelik düşüncelere katılma düzeyinizi belirleyiniz. “

1: Çok kötü 2: Kötü 3: Biraz kötü 4: Ne iyi ne kötü 5: Biraz iyi 6: İyi 7:Çok iyi	
Sermayemi aşan riskler alırım.	54. (...)
Diğer üreticilerden daha iyi tarımsal girişimci olurum.	55. (...)
Çevremle sürekli iletişim halinde olurum.	56. (...)
Sözleşmeli üretimi az seviyede tutarım.	57. (...)
Alıcı ve satıcılarla pazarlık yaparım.	58. (...)
Yasal boşlukları değerlendiririm.	59. (...)
Yeter ki inanayım. Hiç duyulmamış bir ürünü denemekten çekinmem.	60. (...)
Tarım dışı faaliyet yatırımı yaparım.	61. (...)
İşletmemde yeterli kontrol ve bakım yaparım.	62. (...)
Ürünü bilmiyor olsam bile, çevremdekiler faydasını görmüşse ben de alıp deneyebilirim.	63. (...)
Sadece bilinen ürünleri tercih ederim. Yeni ürün denemeler bana göre değil.	64. (...)
İş hayatımda kendimi güvende hissederim.	65. (...)
Az getirisi olsa da çevreye dost ürünler tercih ederim.	66. (...)
Aktif olarak internet kullanırım.	67. (...)
Plan yaparım.	68. (...)
Tarım dışı yatırım yaparım.	69. (...)
Uygun alet, ekipmana sahip olurum	70. (...)
En yüksek karı elde ederim.	71. (...)
Daha az risk alırım.	72. (...)
Çok iyi ürün üretirim.	73. (...)
Sigortamı yaptırırım.	74. (...)
Kendi kaynaklarımı en üst düzeyde kullanırım.	75. (...)

7. TARIMSAL GİRİŞİMCİLİĞE YÖNELİK ÖZNEL NORM

“Önem verdiğiniz kişilerin, sizin işletmenizde yeni yöntemler uygulayarak, işletmenizin ekonomik anlamda başarısını Arttırmayı Beklemelerine yönelik ifadelere katılma düzeyinizi belirleyiniz.”

1: Hiç mümkün değil 2: Mümkün değil 3: Çok az mümkün 4: Ne mümkün ne mümkün değil 5: Biraz mümkün 6:Mümkün 7: Oldukça mümkün	
Çevremdeki kişiler benim tarımsal girişimci olduğumu bilir.	76. (...)
Çevremdeki kişiler benim en iyi tarımsal işletmeye sahip olduğumu düşünür.	77. (...)
Çevremdeki kişiler benim tarımda yenilikçi olduğumu bilir.	78. (...)
Çevremdeki kişiler benim lider ruha sahip olduğumu düşünür.	79. (...)
Çevremdeki kişiler benim her işe rahat odaklandığımı bilir.	80. (...)
Ailemdeki kişiler benim tarımsal girişimci olduğumu bilir.	81. (...)
Ailemdeki kişiler benim en iyi tarımsal işletmeye sahip olduğumu düşünür.	82. (...)
Ailemdeki kişiler benim tarımda yenilikçi olduğumu bilir.	83. (...)
Ailemdeki kişiler benim lider ruha sahip olduğumu düşünür.	84. (...)
Ailemdeki kişiler benim her işe rahat odaklandığımı bilir.	85. (...)

8. TARIMSAL GİRİŞİMCİLİĞE YÖNELİK ALGILANAN DAVRANIŞ KONTROLÜ

“ İşletmenizde yeni yöntemler uygulayarak, işletmenizin ekonomik anlamda başarısını Arttırma İmkânınıza yönelik ifadelere katılma düzeyinizi belirleyiniz.

1: Çok zor 2: Zor 3: Biraz zor 4: Ne zor ne kolay 5: Biraz kolay 6: Kolay 7: Oldukça kolay	
Tarımsal sermayeyi temin etme	86. (...)
İş fikrini belirleme	87. (...)
Tarımsal Pazar araştırması	88. (...)
Tarımsal ürünü üretme	89. (...)
Tarımsal hizmeti üretme	90. (...)
Tarımsal Pazar potansiyeli	91. (...)
Motivasyon	92. (...)
Sektörel bilgi ve tecrübe	93. (...)
Kurulacak işin üretim alanı/hizmet alanı	94. (...)
Tarımsal iş fikri oluştururken yenilik sağlamak	95. (...)
İletişim fikri	96. (...)
Devlet desteği	97. (...)
Depolama tesisleri	98. (...)
Ulaşımın olmaması	99. (...)
Arazinin mülkiyet durumu	100. (...)
İşin gerektirdiği eğitimini almış uzman kişi azlığı	101. (...)
Kredi ve finansman azlığı	102. (...)
Tarımsal girişimciliğin geliştirilmesine ilişkin eğitim eksikliği	103. (...)
Mevzuatın karışık olması	104. (...)
Girdi maliyetlerinin yüksek oluşu	105. (...)
Teknolojik altyapı ve donanım yetersizliği	106. (...)

9. TARIMSAL GİRİŞİMCİLİĞE YÖNELİK DAVRANIŞSAL İNANÇLAR

“ İşletmenizde yeni yöntemler uygulayarak, işletmenizin ekonomik anlamda başarısını Arttırmaya Yönelik Sebeplere katılma düzeyinizi belirleyiniz.”

1: Çok önemsiz 2: Önemsiz 3: Biraz önemsiz 4: Ne önemsiz ne önemli 5: Biraz önemli 6: Önemli 7:Çok önemli	
Aileme daha fazla vakit ayırma	107. (...)
Emeklilik için rahat planlar yapma	108. (...)
Daha rahat koşullarda yaşamımı sürdürme.	109. (...)
İşletmemi örnek bir işletme haline getirme	110. (...)
Çevreye dost ürünler yetiştirme	111. (...)
Diğer meslektaşlarımla saygınlığı kazanma.	112. (...)
İşletmemin parasal ihtiyaçlarını daha rahat karşılama	113. (...)

114. Yukarıdakiler dışında girişimcilik konusunda söylemek istedikleriniz varsa lütfen yazınız..

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Büşra HORASAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Osmangazi- 25.10.1988

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ziraat Mühendisliği Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

a) Yayınlar

-SCI

-Diğer

b) Bildiriler

-Uluslararası

-Ulusal

c) Katıldığı Projeler :

Aydın İlinde Hane halklarının Zeytinyağı Ve Sofralık Zeytin Tüketim Davranışlarının Belirlenmesi. BAP Projesi: ZRF-11012.

Aydın İli Tarım Sektörünün Girişimcilik Yönüyle Değerlendirilmesi. BAP Projesi: ZRF-13046.

İŞ DENEYİMİ :

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl :

İLETİŞİM

E-posta Adresi: busra_horasann@hotmail.com

Tarih: Mart, 2014